

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра бізнес-аналітики та інноваційного інжинірингу

ТАНАСОВ Сергій Станіславович

Аналітичний інструментарій оцінювання формування і
використання фінансових ресурсів підприємства

спеціальність: 071 - Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма - Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи
ОБАМ-21
Танасов С. С.

Науковий керівник:
к. е. н., доцент Ярощук О. В.

Кваліфікаційну роботу допущено
до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація	6
1.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства	13
1.3. Шляхи використання фінансових ресурсів підприємства	19
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	24
2.1. Аналітична оцінка джерел формування фінансових ресурсів підприємства	24
2.2. Аналітична оцінка структури та динаміки формування фінансових ресурсів підприємства	31
2.3. Аналітична оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	41
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	50
3.1. Шляхи оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства	50
3.2. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства	56
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

Вступ

Актуальність теми дослідження. Розвиток ринкової економіки в Україні тісно пов'язаний з діяльністю підприємств та умовами їхнього функціонування. Для збереження конкурентоспроможності на ринку, підприємствам необхідно чітко визначати свою стратегію та тактику, а також системно управляти своєю діяльністю з метою підвищення ефективності та досягнення прибутковості.

Фінансове благополуччя підприємства визначається через формування та використання його ресурсів. Це включає наявність власних обігових коштів, стан запасів товарно-матеріальних цінностей, рівень дебіторської та кредиторської заборгованості, швидкість обороту коштів, платоспроможність, та інші важливі аспекти фінансово-господарської діяльності, які відображають загальний фінансовий стан підприємства.

Формування та використання фінансових ресурсів є ключовою частиною загальної системи фінансового управління підприємства. Це дозволяє вирішувати завдання фінансового менеджменту та спрямоване на досягнення його основної мети.

Ефективне розподілення фінансових ресурсів є фундаментом для досягнення високих результатів у господарській діяльності підприємства. Ефективні методи управління фінансами сприяють отриманню додаткового прибутку.

Актуальність теми полягає у тому, що основною метою ефективного управління фінансовими ресурсами в діяльності суб'єкта господарювання є їх оптимізація, яка передбачає вибір найбільш ефективних форм організації фінансів з урахуванням умов та особливостей діяльності підприємства. Таким чином, комплексний аналіз теоретичних та практичних аспектів формування та використання фінансових ресурсів, а також визначення шляхів підвищення їх ефективності є важливою та актуальною проблемою сучасності, що визначило вибір теми магістерської роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та використання фінансових ресурсів була предметом дослідження багатьох вчених, серед яких вітчизняні науковці М. Д. Білик, І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, та інші. Також над цією тематикою працювали зарубіжні вчені, такі як Ю. Брігхем, Р. Брейлі, Г. Дональдсон, С. Майєрс, Дж. С. Мілль, М. В. Романовський та інші.

Мета й завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретичних основ та практичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію фінансових ресурсів підприємства. Вона включає аналіз процесів формування та використання цих ресурсів, а також розробку сучасних методів для їх ефективного управління.

Для досягнення цієї мети в роботі передбачено виконання наступних ключових завдань: дослідити економічну природу фінансових ресурсів, їх різновиди та надати їм детальну характеристику; визначити основні джерела, з яких формуються фінансові ресурси підприємства; окреслити основні напрями, куди спрямовуються ресурси підприємства; аналізувати джерела, які сприяють формуванню фінансових ресурсів; здійснити моніторинг та аналіз динаміки та структури фінансових ресурсів підприємства; оцінити ефективність використання фінансових ресурсів підприємством; дослідити можливості оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства; з'ясувати стратегії та методи, які сприятимуть підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.

Об'єкт дослідження є фінансові ресурси підприємства.

Предмет дослідження є теоретико-прикладні засади аналізу формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі методи: метод аналізу, метод синтезу, метод формалізації, графічний метод.

Інформаційну базу дослідження складають: законодавчі та нормативні акти, що визначають роботу підприємств, навчальні матеріали, підручники,

монографії, наукові статті відомих дослідників, матеріали з періодичних видань, а також фінансова звітність підприємства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в розробці напрямків удосконалення системи фінансового управління розвитком підприємства, а саме: застосування методики аналізу фінансових ресурсів та виявлення можливостей для їх оптимізації для покращання фінансового стану підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість дослідження виявляється у можливості застосування здобутих результатів для підвищення продуктивності роботи підприємства та сприяння його подальшому прогресу.

Апробація результатів виконання випускної кваліфікаційної роботи. Ключові тези випускної кваліфікаційної роботи були представлені та обговорені на VIII Національній науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Освіта, наука, бізнес: сучасний стан, проблеми та перспективи» (Тернопіль, 10 травня 2023 року), а також на XII Національній науково-практичній конференції «Освіта, наука, бізнес, енергетичні технології: сучасний стан, проблеми та перспективи» (Тернопіль, 16 листопада 2023 року).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи викладено на 70 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансових ресурсів підприємства та їх класифікація

У сфері фінансової діяльності підприємств, фінансові ресурси займають центральне місце, будучи одним з ключових елементів. Ці ресурси завжди представлені у грошовій формі, відіграють важливу роль у процесах розподілу та відображають як формуються та використовуються різні види доходів та накопичень в економічній діяльності.

В наукових джерелах під фінансовими ресурсами зазвичай розуміють грошові фонди, що формуються через розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту країни протягом певного періоду [8, с. 133].

Окремі дослідники, такі як І. Балабанов, А. Блабанов, І. Бланк, вважають фінансові ресурси підприємства коштами, які знаходяться в розпорядженні господарюючого суб'єкта. Наприклад, І. Бланк наголошує, що ці кошти збираються з метою фінансування майбутнього розвитку підприємства [13, с. 32].

А. Філімоненков відрізняється від інших економістів, пропонуючи розглядати фінансові ресурси підприємства як інвестований грошовий капітал, призначений для генерації доходів та прибутків [71, с. 13]. Це пояснюється зміною термінології, де традиційний термін «фонди» замінюється на «капітал».

В. Белоліпецький вказує, що в умовах ринкової економіки фахівці з фінансів частіше використовують термін «капітал», який вони можуть безпосередньо контролювати для збільшення доходів компанії. Він вважає, що капітал є трансформованою формою фінансових ресурсів, а в звітності підприємства вони представлені як капітал та зобов'язання, де під капіталом мається на увазі власний капітал підприємства [7, с. 64].

Схожі погляди на відношення між фінансовими ресурсами та капіталом поділяють В. Гриньова [30] та Г. Кірейцев [39]. Останній, зокрема, наголошує на ключовій відмінності між цими поняттями: фінансові ресурси підприємства завжди дорівнюють або перевищують його капітал на будь-який момент часу. Якщо ж фінансові ресурси точно відповідають капіталу, це свідчить про відсутність фінансових зобов'язань у підприємства.

В. Опарін визначає фінансові ресурси як загальну суму коштів, які вкладені в основні та оборотні активи підприємства [55, с. 133].

Капітал розглядається як реальний об'єкт, що підлягає постійному управлінню з метою генерації нових доходів для підприємства та ефективного використання його зобов'язань. Він є об'єктивним фактором виробництва і частиною фінансових ресурсів, які застосовуються суб'єктом господарювання підприємством у своїй діяльності. Таким чином, капітал можна вважати трансформованою формою фінансових ресурсів, але не слід ототожнювати ці два поняття.

Ключова різниця між капіталом і фінансовими ресурсами полягає в тому, що фінансові ресурси на будь-який момент часу або дорівнюють, або перевищують капітал підприємства. Якщо фінансові ресурси відповідають капіталу, це означає відсутність фінансових зобов'язань у підприємства.

Аналізуючи різні підходи до визначення "фінансових ресурсів підприємства", можна зробити висновок, що серед українських та міжнародних науковців досі не сформувалася уніфікована думка щодо цього терміну та його значення у діяльності підприємств. Різноманітність дефініцій у економічній літературі дозволяє уточнити визначення фінансових ресурсів підприємства як коштів, що знаходяться в його розпорядженні, які можна класифікувати за двома критеріями:

- за типами та структурою;
- за джерелами їх походження.

Фінансові ресурси використовуються для забезпечення розширеного відтворення, реалізації фінансових зобов'язань перед фізичними та юридичними особами, а також для економічного стимулювання.

Важливими характеристиками фінансових ресурсів підприємства є їх здатність виступати в ролі платіжного засобу та рівень ліквідності активів. Ці характеристики є визначальними для класифікації як фінансових ресурсів і зумовлені початковим розподілом вартості валового внутрішнього продукту, а також процесами створення та використання монетарних доходів і децентралізованих капіталів. Основні характеристики фінансових ресурсів можна визначити наступним чином:

- формування та використання фінансових ресурсів відбувається в рамках існуючого правового та нормативного поля;
- фінансові ресурси можуть належати як суб'єктам господарювання різних форм власності, так і бути сконцентровані у фінансових інституціях, таких як банки, інвестиційні фонди, компанії спільного інвестування та інші.

Ключові напрямки використання фінансових ресурсів включають розвиток господарюючих суб'єктів, соціальне забезпечення працівників та реалізацію інших потреб господарюючих суб'єктів. Фінансові ресурси підприємств мають наступні властивості:

- наявність процесу формування фінансових ресурсів;
- відображення відношення до власності;
- наявність конкретних джерел формування та цілей використання;
- структура фінансових ресурсів залежить від їх джерел та напрямків використання.

Ключові елементи фінансових ресурсів підприємств можуть бути відображені наступним образом (див. рисунок 1.1):

Фінансові ресурси компанії використовуються для купівлі основних фондів, придбання нематеріальних активів, закупівлі матеріальних ресурсів, виплати заробітної плати, сплати податків, орендної вартості, страхових внесків

та інших витрат. Розмір, склад і структура фінансових ресурсів компанії впливають на обсяги виробництва, технічне оснащення, ресурсне забезпечення та соціально-економічний розвиток підприємства.

Фінансові ресурси компанії характеризуються певними специфічними рисами. Якісні характеристики фінансових ресурсів можна класифікувати на три основні категорії:

Фінансові ресурси підприємств	
• статутний фонд (капітал)	• додатково вкладений капітал
• централізовані засоби фінансування капітальних вкладень	• кредити банків
• кредиторська заборгованість усіх видів	• відстрочені податкові зобов'язання
• забезпечення поточних витрат і платежів	• резервний капітал
• нерозподілений прибуток	• амортизаційні відрахування

Рис. 1.1. Елементи фінансових ресурсів підприємств

- 1) загальноекономічні;
- 2) фінансові;
- 3) індивідуальні.

Серед загальноекономічних характеристик фінансових ресурсів підприємства можна виділити наступні:

- Накопичена вартість – це активи, які сприяють циркуляції вартості та підтримці економічного зростання. Економічний прогрес підприємства досягається завдяки наявності власних фінансових ресурсів та забезпеченню доступу до зовнішніх джерел фінансування.

Щодо фінансових параметрів фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта, то до них слід віднести:

- об'єкт фінансового управління – фінансові ресурси відіграють ключову роль у діяльності та економічному розвитку підприємства, будучи

основним елементом та об'єктом впливу в рамках фінансового менеджменту;

- джерело доходу – фінансові ресурси, які функціонують окремо від інших виробничих факторів, забезпечують формування грошових надходжень підприємства через фінансову та інвестиційну діяльність. Накопичені фінансові ресурси застосовуються для фінансування реальних і фінансових інвестицій з метою отримання майбутнього доходу;
- джерело ризику – існує прямий зв'язок між рівнем доходу та рівнем ризику. Вищий потенціал доходу несе за собою вищий рівень ризику. Невід'ємною частиною фінансової діяльності є фінансові ризики, а фінансові ресурси виступають як носії цих ризиків;
- джерело погашення фінансових зобов'язань – підприємства постійно стикаються з кредиторською та дебіторською заборгованістю перед державою, власниками, кредиторами та інвесторами, яка потребує погашення. Для цього використовуються фінансові ресурси.

Індивідуальні особливості фінансових ресурсів включають:

- активи з високим потенціалом трансформації – фінансові ресурси відрізняються тим, що вони не беруть прямої участі у виробничому процесі. Їх необхідно перетворити на інші види активів для участі у виробництві;
- основний елемент фінансового потенціалу – фінансові ресурси є ключовими для визначення фінансового аспекту потенціалу підприємства. «Ліквідність активів та здатність управління чистими грошовими потоками є основними для оцінки платоспроможності, фінансової стабільності, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства» [10, с. 263].

На підставі порівняльного аналізу теоретичних досліджень та узагальнення наукових підходів до класифікації фінансових ресурсів

підприємств можна сформуванати систематизовану класифікацію цих ресурсів (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація фінансових ресурсів підприємств.

Ознака	Види ресурсів
Відповідно до способу використання	<ul style="list-style-type: none"> – Ресурси, що постійно підтримують виробничий процес через інвестиції в основні засоби; – Ресурси, що циркулюють у рамках окремого виробничого циклу;
Залежно від тривалості залучення	<ul style="list-style-type: none"> – Необмежені ресурси, або власні фінансові ресурси; – Ресурси з терміном залучення понад один рік; – Фінансові ресурси з терміном залучення до одного року;
В залежності від джерел фінансування активів	<ul style="list-style-type: none"> – Власний капітал; – Поточні зобов'язання; – Резерви для майбутніх витрат та платежів; – Довгострокові зобов'язання;
Відповідно до типів використовуваних активів	<ul style="list-style-type: none"> – Необоротні активи; – Оборотні активи;
За напрямками інвестицій	<ul style="list-style-type: none"> – Інвестиції в реальні активи; – Інвестиції в фінансові інструменти;
Відповідно до права власності	<ul style="list-style-type: none"> – Власні кошти підприємства; – Залучені ресурси; – Позикові фінансові ресурси;
Залежно від призначення використання	<ul style="list-style-type: none"> – Ресурси для виконання фінансових зобов'язань; – Ресурси для забезпечення розширеного відтворення; – Ресурси для підтримки господарських та інших операцій;
Відповідно до організаційно-правової форми	<ul style="list-style-type: none"> – Акціонерні ресурси – пайові ресурси – індивідуальні ресурси;
За матеріально-речовою характеристикою	<ul style="list-style-type: none"> – Матеріалізовані ресурси – оборотні кошти;
Відповідно до рівня ліквідності активів	<ul style="list-style-type: none"> – найбільш ліквідні, – швидкоореалізовані, – повільно реалізовані, – важкоореалізовані;
За критерієм платності	<ul style="list-style-type: none"> – Безоплатні та платні ресурси;
В залежності від джерел створення	<ul style="list-style-type: none"> – Зовнішні та внутрішні ресурси;
За типами діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – Операційні ресурси – інвестиційні ресурси – фінансові ресурси;
Відповідно до ролі у господарському процесі	<ul style="list-style-type: none"> – Активні та пасивні ресурси;
Залежно від терміну виконання зобов'язань	<ul style="list-style-type: none"> – Термінові зобов'язання, – короткострокові та довгострокові пасиви, – постійні пасиви.

Класифікація фінансових ресурсів має велике значення для їх управління, формування та використання. Вона дозволяє встановити оптимальне співвідношення між власними та позиковими ресурсами, що сприяє зміцненню фінансового стану підприємства та створенню ефективного механізму управління.

У сучасних ринкових умовах та з активізацією підприємницької діяльності зростає потреба в нових підходах до формування, розміщення та використання фінансових ресурсів – ключової основи фінансового забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів. Тому набувають особливої актуальності дослідження управління фінансовими ресурсами підприємства, включаючи наукові підходи до їх класифікації з метою оптимізації джерел їх формування та ефективного використання у фінансово-господарській діяльності підприємницьких структур.

Необхідність ефективного управління фінансово-економічною діяльністю підприємства визначає обсяг, склад і структуру його фінансових ресурсів. Розмір цих ресурсів безпосередньо впливає на фінансування процесів розширеного відтворення, виконання фінансових обов'язків перед державним бюджетом, банками, страховими компаніями та іншими установами, а також на інноваційний та соціально-економічний розвиток підприємства в цілому. Наявність достатніх фінансових ресурсів та їх продуктивне використання є ключовими для фінансового благополуччя підприємства, включаючи його платоспроможність, ліквідність та фінансову стабільність.

Обсяг виробництва та його ефективність залежать від обсягу, складу та структури фінансових ресурсів підприємства. Наприклад, зростання частки власних коштів сприятливо впливає на фінансову діяльність підприємств. Натомість значна частка залучених коштів може ускладнити фінансову діяльність підприємства, збільшуючи витрати на відсотки за банківські кредити, дивіденди за акціями, проценти за облігаціями, а також знижуючи ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Тому важливо ретельно обмірковувати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів у кожному конкретному випадку.

1.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства

Початок виробничої та фінансової діяльності будь-якого підприємства ґрунтується на створенні фінансових ресурсів. Ці ресурси є фундаментом для стабільності виробничого процесу, його неперервного розвитку та визначають здатність підприємства конкурувати на ринку.

Процес формування фінансових ресурсів підприємства є комплексним і передбачає активну взаємодію з зовнішнім середовищем та забезпечення високої ефективності їх використання.

До головних джерел фінансових ресурсів підприємства слід віднести власні та залучені ресурси. До власних коштів належать:

- статутний капітал – це початковий капітал підприємства, сформований з внесків засновників чи з номінальної вартості акцій підприємства. Його розмір фіксується в установчих документах і відповідає мінімальному порогу, встановленому законодавством;
- амортизаційні відрахування – це систематичне списання вартості основних фондів на виготовлену продукцію. Це одне з найбільш економічно вигідних джерел фінансування, оскільки вони не обкладаються податками і не вимагають додаткових витрат на залучення. Розмір амортизаційних відрахувань визначається відповідно до амортизаційних норм, структури активів та їх балансової вартості;
- дохід – кошти, отримані від продажу товарів чи послуг;
- прибуток – різниця між доходами та витратами.

Джерела формування власних фінансових ресурсів підприємства включають кошти, які безпосередньо генеруються в ході його фінансово-господарської діяльності, і вони становлять значну частку у структурі власного капіталу підприємства.

До категорії залучених фінансових ресурсів підприємства відносяться:

- отримані кредити;

- пайові внески громадян;
- кошти, залучені на фінансовому ринку;
- фінанси, що надходять від випуску та емісії акцій;
- кошти, що формуються шляхом розподілу фінансових ресурсів між місцевими та державним бюджетами;
- ресурси цільових фондів, надані на безповоротній основі;
- страхові відшкодування та інші.
- залучені кошти дозволяють новоствореним підприємствам сформувати свій капітал, а вже існуючим – збільшити його обсяг.

При формуванні фінансових ресурсів підприємству необхідно дотримуватися наступних принципів:

- врахування перспектив фінансово-господарської діяльності підприємства;
- формування відповідності між обсягом залучених фінансових ресурсів та сформованими активами;
- ефективне використання фінансових ресурсів, що передбачає відповідність між складовими фінансових ресурсів та шляхами їх використання;
- оптимізація структури джерел фінансування з точки зору їх ефективного функціонування, що включає формування балансу між власними та позиковими ресурсами;
- мінімізація витрат на формування фінансових ресурсів з різних джерел, що включає розрахунок вартості кожного виду фінансових ресурсів та їх залучення з джерел, які забезпечують мінімальні витрати.

Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства може бути представлена за наступними категоріями:

- 1) фінансові ресурси, що з'являються на етапі заснування підприємства;
- 2) ресурси, що генеруються з власних коштів та коштів, еквівалентних власним;
- 3) кошти, залучені через фінансові ринки;
- 4) фінансові ресурси, що отримуються в результаті розподілу грошових потоків.

До джерел формування фінансових ресурсів, що виникають на стадії створення підприємства, відносяться:

1) Створені під час заснування підприємства:

- акціонерний капітал;
- галузеві ресурси;
- бюджетні кошти;
- внески членів товариства.

2) Створені за рахунок власних та еквівалентних коштів:

- доходи від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності: валовий та чистий дохід, прибуток від звичайної діяльності, прибуток від операційної діяльності, прибуток від фінансових операцій, прибуток від інвестиційної діяльності та прибуток від надзвичайних подій;
- надходження: стійкі пасиви, цільові надходження, амортизаційні відрахування;

3) Ресурси, що мобілізуються на фінансовому ринку:

- надходження коштів від емісії облігацій, акцій та інших цінних паперів;
- банківські та комерційні кредити, фінансовий лізинг;

4) Надходження у процесі розподілу грошових потоків:

- кошти, отримані від асоціацій, галузевих структур;
- страхові відшкодування;
- бюджетні інвестиції, асигнування, дотації, субсидії.

Таким чином, фінансові ресурси підприємства можна систематизувати за джерелами їх походження наступним чином:

1) кошти, сформовані через внески юридичних та фізичних осіб у статутний капітал на етапі заснування підприємства;

2) ресурси, що генеруються з доходів та прибутків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, включаючи амортизаційні відрахування, цільові надходження, а також стійкі пасиви у вигляді кредиторської заборгованості;

3) ресурси, що мобілізуються за рахунок державних дотацій та субсидій, страхових відшкодувань та бюджетних інвестицій;

4) ресурси, залучені на фінансовому ринку через емісію акцій, облігацій та інших цінних паперів, а також отримані банківські та комерційні кредити;

Кожне з цих джерел має свої переваги та недоліки. Власні фінансові ресурси підприємства характеризуються простотою та швидкістю залучення, сприяють фінансовій стабільності розвитку підприємства, знижують ризик банкрутства та забезпечують збереження повного контролю з боку засновників. Однак обсяги залучення власних фінансових ресурсів обмежені поточним фінансовим станом підприємства та його попередньою ефективністю.

У свою чергу, позикові кошти відкривають широкі можливості для залучення активів та розширення діяльності підприємства, але їх використання пов'язане з певними труднощами. Залучення позикових коштів збільшує ризик неплатоспроможності та може негативно вплинути на фінансову стійкість підприємства.

У сучасних умовах господарювання підприємствам не слід віддавати перевагу лише одному типу джерел фінансування через потенційні негативні наслідки. Виключне використання власних коштів може обмежити можливості зростання фінансового потенціалу підприємства, тоді як залучення позикових коштів у значних обсягах може забезпечити виживання та прогресивний розвиток в умовах нестабільності, але це також значно збільшує фінансові ризики [18, с. 95].

Значна частка власних фінансових ресурсів зазвичай позитивно впливає на фінансову діяльність підприємства, в той час як велика питома вага позикових коштів може свідчити про фінансові труднощі [19, с. 9].

Співвідношення між власними та позиковими коштами у загальній структурі фінансових ресурсів підприємства визначає показник структури капіталу, який є ключовим для оцінки фінансового стану підприємства. Прийняття рішення про залучення позикових коштів повинно базуватися на ретельному аналізі їх переваг та недоліків. Використання позикового капіталу

може бути вигідним у періоди інфляції, оскільки витрати на обслуговування позик відносяться до валових витрат і не підлягають оподаткуванню. Однак, велика частка позикових коштів збільшує ризик банкрутства, тому залучення позикових ресурсів без нагальної потреби не є доцільним [20, с. 146].

Диверсифікація джерел фінансування дозволяє підприємству своєчасно інвестувати кошти в нові виробничі проекти, забезпечувати розвиток та модернізацію існуючого основного капіталу, фінансувати наукові дослідження, розробки та їх імплементацію та інше.

Аналіз процесу формування фінансових ресурсів підприємства повинен включати наступні етапи:

1. На початковому етапі аналізується структура капіталу: оцінка загальної структури джерел фінансування, аналіз власних та позикових коштів, оцінка кредиторської заборгованості.

2. На другому етапі здійснюється аналіз активів підприємства: оцінка складу та структури капіталу, оборотного капіталу та дебіторської заборгованості.

3. На третьому етапі здійснюється дослідження ліквідності балансу підприємства, що включає переоцінку активів за критерієм ліквідності та пасивів за критерієм терміновості їх погашення. Основна мета цього етапу – перевірка здатності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою власних активів у певний період часу.

4. На четвертому етапі проводиться порівняльний аналіз фінансових показників підприємства з іншими компаніями або за різні звітні періоди, що дозволяє розрахувати узагальнений рейтинговий показник.

Формування фінансових ресурсів з різноманітних джерел дозволяє підприємству адекватно реагувати на зміни ринкових потреб, розширювати асортимент продукції та збільшувати обсяги виробництва. Для аналізу цього процесу перші два етапи є критично важливими [21, с. 98]. Важливо дотримуватися збалансованого співвідношення між різними джерелами

фінансування для забезпечення фінансової стабільності підприємства [38, с. 144].

На процес формування фінансових ресурсів підприємства впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники. Внутрішні чинники – це ті, що безпосередньо пов'язані з діяльністю підприємства, тоді як зовнішні чинники впливають на підприємство опосередковано. До внутрішніх чинників належать:

- Уточнення фінансових завдань;
- ефективне управління фінансовими ресурсами;
- оптимізація запасів та відповідних витрат;
- розрахунок оптимальної структури виробництва для максимальної віддачі обладнання;
- налагодження роботи з посередниками та координація збутової стратегії з виробничою;
- вибір ринкових сегментів відповідно до виробничих можливостей;
- уточнення цінової політики та позиціонування продукції;
- аналіз ринку продукції;
- рівень якості управлінського, фінансового та податкового обліку;
- вироблення планів роботи з контрагентами та їх узгодження з фінансовим планом;
- планування маркетингових заходів;
- аналіз цін конкурентів та шляхів їх зниження;
- аналіз структури витрат та шляхи її оптимізації;
- оцінка продуктивності та раціональності функціонування виробництва та його узгодження з фінансовим планом;
- характеристика персоналу відповідно до організаційної структури та фінансового плану підприємства.

Серед зовнішніх чинників, які впливають на формування фінансових ресурсів підприємства, можна виділити такі як інфляція, коливання цін на ресурси, а також динаміка розвитку фінансового ринку та загальний стан економіки [9, с. 135].

Ці фактори впливають на процес формування фінансових ресурсів підприємства, оскільки вони визначають структуру та обсяг доступних фінансових джерел.

1.3. Шляхи використання фінансових ресурсів підприємства

Сфери використання фінансових ресурсів підприємством охоплюють наступні напрямки:

- платежі до фінансово-банківських установ, пов'язані з виконанням фінансових зобов'язань, включаючи податкові платежі, страхові внески, виплати відсотків за банківські кредити, погашення позик тощо;
- реінвестування, яке передбачає розширення та оновлення виробництва, перехід на новітні технології, впровадження інновацій;
- інвестиції у цінні папери інших суб'єктів господарювання, такі як акції та облігації;
- витрати на соціальні потреби;
- поточні витрати на виробництво та реалізацію продукції та послуг;
- інвестиції у поповнення оборотних активів та розширення асортименту продукції;
- інвестиції у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, придбання нематеріальних активів;
- створення резервів та інше.

З практичної точки зору, напрямки використання фінансових ресурсів підприємства доцільно групувати за видами активів та витрат:

1. За видами активів:

- необоротні активи;
- оборотні активи.

2. За видами витрат:

- витрати на виробництво продукції;
- управлінські витрати;

- витрати на збут продукції;
- інші витрати.

Визначення напрямків використання фінансових ресурсів підприємства дозволяє ефективно управляти ними, враховуючи їх специфіку та призначення, для забезпечення стабільного розвитку підприємства.

До категорії необоротних активів відносяться такі позиції, як основні фонди, нематеріальні активи, незавершене будівництво, довгострокові фінансові інвестиції, а також інші активи. Оборотні активи включають запаси, дебіторську заборгованість та короткострокові фінансові інвестиції.

Витрати на виробництво продукції охоплюють матеріальні витрати, оплату праці, відрахування на соціальні заходи та інші витрати. Витрати на збут продукції включають транспортні витрати, витрати на рекламу, представницькі витрати, зберігання та реалізацію продукції, страхування, нормативні недостачі.

Управлінські витрати включають адміністративно-управлінські витрати, утримання загальногосподарського персоналу, витрати на інформаційні, аудиторські та консалтингові послуги. До інших витрат належать витрати на відсотки, витрати, пов'язані з наданням активів у тимчасове користування, витрати, пов'язані з вибуттям основних засобів та інших активів, оплата кредитних послуг.

Для забезпечення безперебійної виробничої діяльності підприємства важливо синхронізувати надходження та витрачання фінансових ресурсів. У разі дисбалансу використання фінансових ресурсів існує високий ризик банкрутства. Кошти, отримані від реалізації продукції, дозволяють відновити виробничий процес, а частина доходу може бути спрямована на відтворення фінансових ресурсів. Ресурси, які не задіяні у виробничому процесі, можуть бути використані для інвестицій у формі короткострокових та довгострокових фінансових вкладень [16, с. 143].

Одним з ключових завдань у контексті використання фінансових ресурсів підприємства є їх ефективна оптимізація та раціональне перерозподілення. Найбільш ефективний підхід до формування та використання фінансових

ресурсів ґрунтується на застосуванні комплексного системно-аналітичного методу управління фінансами. Цей підхід базується на адекватності управлінських рішень, які формуються під впливом різноманітних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Використання інформаційних технологій є значущим елементом у процесі управління фінансовими ресурсами, особливо в аспекті їх використання в господарській діяльності для підвищення ефективності. У сучасному інформаційному суспільстві жодне підприємство не може обійтися без розгорнутого інформаційного забезпечення, яке не тільки сприяє оперативності обробки та аналізу інформації, але й допомагає у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. Таким чином, інвестиції в розвиток інформаційних технологій є важливим напрямком використання фінансових ресурсів підприємства [23, с. 55].

Серйозні проблеми у використанні фінансових ресурсів виникають через постійні зміни в податковому законодавстві України, нестабільність фінансового ринку та структурні зміни у капіталі, обумовлені коливаннями банківських відсоткових ставок та валютних курсів на тлі неприпинної інфляції, скороченням централізованого фінансування та зростаючою складністю інформаційного забезпечення [24, с. 40].

Оцінка використання фінансових ресурсів підприємства має базуватися на аналізі показників стійкості, платоспроможності та ділової активності. Це передбачає використання коефіцієнтів структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дозволяє кількісно оцінити вплив якості управління капіталом на рівень рентабельності та динаміку розвитку суб'єкта господарювання [25, с. 5].

Таким чином, аналіз використання фінансових ресурсів повинен охоплювати весь спектр від первинних суб'єктів господарювання до державного рівня. В умовах сучасної економіки кожен суб'єкт господарювання має розробити власну стратегію управління фінансами для ефективної господарської та фінансової діяльності.

Якість застосування фінансових ресурсів може бути оцінена через їх ефективність, яка залежить від багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів, включаючи економічні, правові, соціальні аспекти. Незважаючи на існування різноманітних фінансових стратегій і підходів до оцінки ефективності, важливо впровадити систему критеріїв, яка б дозволяла точно оцінити ефективність використання фінансових ресурсів на підприємстві, була б зрозумілою, обґрунтованою та враховувала специфіку економічної діяльності підприємства.

Висновки до розділу 1

1. Капітал як ключовий елемент у фінансовій структурі підприємства: Капітал підприємства виступає як фундаментальний елемент у його фінансовій системі, відіграючи роль не тільки як ресурс для генерації доходів, але й як важливий фактор у виробничому процесі. Він є трансформованою формою фінансових ресурсів, але не слід ототожнювати ці два поняття, оскільки фінансові ресурси можуть перевищувати капітал підприємства, включаючи його фінансові зобов'язання. Ефективне управління капіталом та фінансовими ресурсами є ключовим для забезпечення стабільності та розвитку підприємства, а також для виконання його фінансових зобов'язань.
2. Різноманітність джерел та призначення фінансових ресурсів: Фінансові ресурси підприємства формуються з різних джерел і використовуються для різноманітних цілей, включаючи розширене відтворення, виконання фінансових зобов'язань, економічне стимулювання та інноваційний розвиток. Важливими характеристиками фінансових ресурсів є їх платіжна здатність та ліквідність, які визначають їх ефективність та спроможність задовольняти потреби підприємства. Балансування між різними джерелами фінансування є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності підприємства.
3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів через коефіцієнти стійкості, платоспроможності та ділової активності: Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів вимагає комплексного підходу, який

включає оцінку стійкості, платоспроможності та ділової активності підприємства. Це передбачає використання коефіцієнтів, які дозволяють кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на загальну ефективність та розвиток підприємства. Такий аналіз допомагає виявити потенційні ризики та можливості для покращення фінансового стану підприємства, а також сприяє розробці стратегій для оптимізації використання ресурсів.

РОЗДІЛ 2

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналітична оцінка джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Проведемо аналіз джерел формування фінансових ресурсів на прикладі приватного підприємства «АВС-АГРО» (далі – ПП «АВС-АГРО»). Це підприємство створено для виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, реалізації та здійснення інших видів діяльності. У своїй діяльності ПП «АВС-АГРО» діє відповідно до законодавства України, включаючи Цивільний та Господарський кодекс України, Закон України «Про власність», Земельний кодекс України та інші нормативні акти.

ПП «АВС-АГРО» має статус юридичної особи, володіє власним балансом, рахунками в банках, печаткою та штампами з повною назвою, веде господарську діяльність на основі повного господарського розрахунку та самофінансування. Заснований 17.08.2005 року, зареєстрований у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України під ідентифікаційним кодом 33246826, має приватну форму власності.

Основна мета діяльності підприємства – виробництво сільськогосподарської продукції, спрямоване на ефективне прибуткове господарювання для забезпечення ринку збуту. Приватне підприємство розташоване у Хмельницькій області, Кам'янець-Подільському районі, селі Кугаївці, керується Атаманчуком Анатолієм Івановичем.

Аналіз фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» буде здійснено на основі балансу та звіту про фінансові результати за період 2017-2021 років.

Як і будь-яке підприємство, ПП «АВС-АГРО» має джерела формування фінансових ресурсів, які включають як власні, так і залучені кошти. До власних ресурсів підприємства належать амортизаційні відрахування, статутний капітал,

дохід та прибуток. Детальніше розглянемо власні фінансові ресурси ПП «АВС-АГРО», представлені на рисунку 2.1.

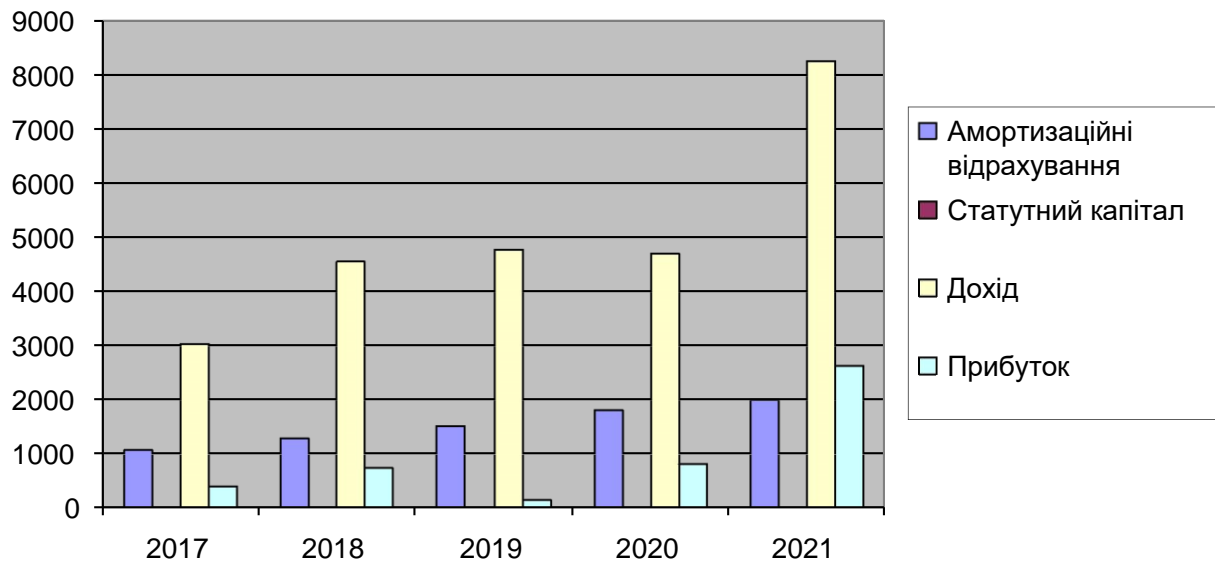

Рис 2.1. Динаміка обсягу власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за період 2017-2021 рр.

Згідно з даними, представленими на рисунку 2.1, спостерігається значне збільшення власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» протягом 2017-2021 років. За цей період обсяг власних фінансових ресурсів зріс у 2,8 раза, що є позитивним індикатором для підприємства, оскільки це свідчить про успішну діяльність, зростання активів та обсягів діяльності. Підвищення власних фінансових ресурсів сприяє економічному розвитку самого підприємства.

Основну частку в структурі власних фінансових ресурсів займають доходи. Протягом 2017-2021 років сума доходу зросла майже у 3 рази, при цьому найбільший обсяг доходу було отримано у 2021 році – 8278,00 тис. грн. Зростання доходу підприємства вказує на розширення його діяльності та зміцнення позицій на ринку, за умови, що це зростання відбулося не через інфляційні процеси, а за рахунок збільшення обсягів виробництва.

Важливу роль у структурі власних фінансових ресурсів відіграють амортизаційні відрахування, частка яких зросла на 84% за аналізований період, досягнувши у 2021 році 1 993,00 тис. грн. Збільшення амортизаційних відрахувань вказує на можливість оновлення матеріально-технічної бази

підприємства, що позитивно впливає на збільшення обсягів виробленої продукції та, відповідно, на зростання доходу.

Щодо прибутку, то він коливався протягом аналізованого періоду. Від 2017 до 2018 року прибуток зріс на 330 тис. грн., але у 2019 році він знизився на 606 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком. Проте з 2020 до 2021 року спостерігалось зростання прибутку до 2633 тис. грн. Збільшення прибутку може бути результатом зростання обсягів виробленої продукції та зниження витрат на виробництво та реалізацію, що також свідчить про підвищення рентабельності підприємства.

Кожне підприємство прагне до максимізації своїх прибутків, що вимагає від нього прийняття оптимальних управлінських рішень щодо структури капіталу, його вартості, доходів та витрат. Збільшення прибутку є індикатором ефективного управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Вищий прибуток дозволяє спрямовувати більшу його частину на збільшення резервного та статутного капіталу підприємства.

Статутний капітал також відіграє важливу роль у структурі власних фінансових ресурсів. У ПП «АВС-АГРО» протягом аналізованого періоду розмір статутного капіталу залишався незмінним, становлячи 1 000 грн. від 2017 до 2021 року. Статутний капітал представляє собою суму коштів, внесених учасниками до загального капіталу підприємства, і може використовуватися для покриття збитків та ризиків.

Таким чином, за період 2017-2021 років обсяг власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» збільшився майже у 3 рази, що свідчить про зростання фінансової стійкості підприємства.

У процесі своєї діяльності підприємство може поповнювати свої власні фінансові ресурси за рахунок залучених коштів. До залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» відносяться короткострокові банківські кредити та кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги.

Далі ми проведемо дослідження залучених джерел формування фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО», представлених на рисунку 2.2.

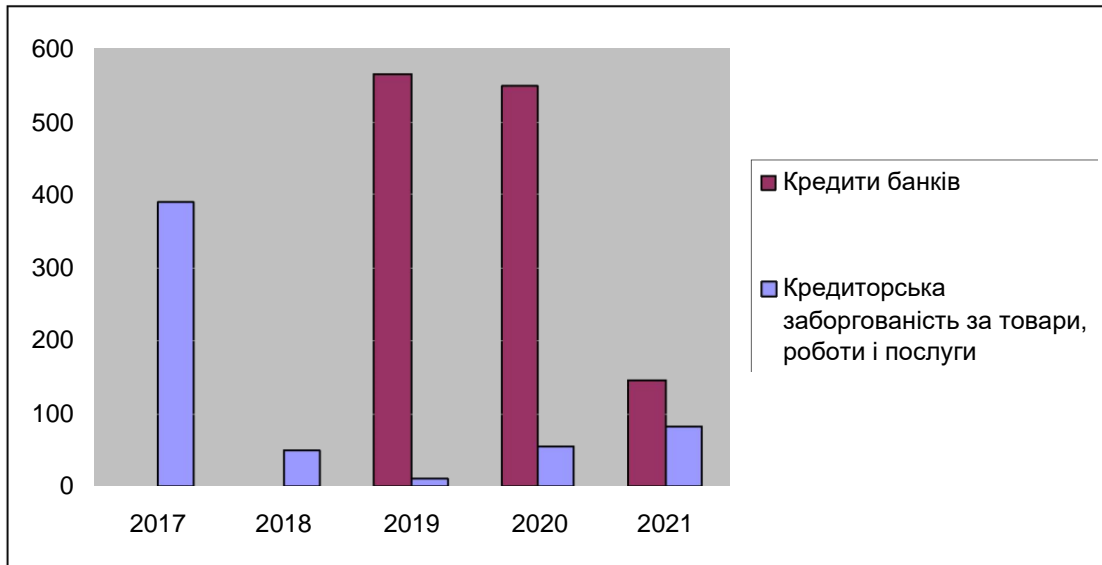

Рис. 2.2. Динаміка обсягу залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за період 2017-2021 рр.

З аналізу даних, представлених на рисунку 2.2, видно, що залучення коштів ПП «АВС-АГРО» відбувалося нерівномірно. Найбільший обсяг коштів, а саме 608,00 тис. грн., було залучено у 2020 році, тоді як у 2018 році ця сума становила лише 50 тис. грн.

Серед залучених фінансових ресурсів значну частку займають короткострокові банківські кредити. Найбільший обсяг кредитів було отримано у 2019 році на суму 565,00 тис. грн., тоді як у 2021 році ця сума скоротилася до 146,00 тис. грн. У 2017-2018 роках підприємство не отримувало кредитів. Зменшення обсягу отриманих кредитів може свідчити про те, що ПП «АВС-АГРО» не має потреби у значних сумах залучених коштів.

Іншим важливим елементом залучених джерел формування фінансових ресурсів є кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги. Протягом 2017-2021 років цей показник значно знизився на 307,00 тис. грн. У 2017 році сума кредиторської заборгованості становила 390,00 тис. грн., а вже у 2018 році вона зменшилася на 340,00 тис. грн. У 2019 році обсяг кредиторської заборгованості зменшився до 11,00 тис. грн., але у 2020 році знову зросла до 56,00 тис. грн. У 2021 році порівняно з 2020 роком вона зросла на 67%.

Таким чином, аналізуючи залучені джерела формування фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО», можна зробити висновок, що підприємство функціонує переважно за рахунок власних коштів, оскільки залучається невелика сума зовнішніх ресурсів. Це також свідчить про задовільний фінансовий стан підприємства.

Згідно з думкою О. Г. Малій, фінансовий стан підприємства визначається забезпеченістю підприємства власними та залученими коштами, ефективністю та можливістю їх використання у господарському обороті в даних економічних умовах [53, с. 71].

Фінансова стійкість підприємства, яка є ключовою характеристикою його фінансового стану, визначає ефективність фінансового управління. Фінансово стійким вважається підприємство, яке здатне покривати кошти, вкладені в активи, а також дебіторську та кредиторську заборгованість, і вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Фінансова стійкість визначається від ефективного управління фінансовими ресурсами і окреслюється оптимальною структурою активів, балансом між власними та позиковими коштами, а також співвідношенням активів та джерел їх фінансування.

Розроблена система індикаторів для оцінки фінансової стійкості підприємства, серед яких основними є:

1) Коефіцієнт автономії. Цей показник відображає міру незалежності підприємства від зовнішніх позик. Розраховується як відношення загальної суми власних коштів до загальної суми балансу. Оптимальне значення цього коефіцієнта перевищує 0,5.

2) Коефіцієнт фінансової залежності. Цей показник є оберненим до коефіцієнту автономії і вказує на зростання частки позикових коштів у структурі фінансування підприємства. Його оптимальний рівень повинен бути менше 2.

3) Коефіцієнт маневреності власного капіталу. Цей коефіцієнт вказує на частку власного капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності. Розраховується як відношення власного капіталу до оборотних активів. Його оптимальне значення перевищує 0,4.

4) Коефіцієнт фінансової стійкості (співвідношення власного і залученого капіталу). Цей показник відображає фінансову стійкість підприємства, показуючи, скільки гривень власного капіталу припадає на одну гривню залученого капіталу. Його оптимальне значення перевищує 1.

5) Коефіцієнт фінансування. Цей показник є зворотним до коефіцієнту фінансової стійкості і вказує, скільки гривень залученого капіталу припадає на одну гривню власного капіталу. Його оптимальне значення менше 0,5.

Для оцінки фінансового стану ПП «АВС-АГРО» будуть розраховані вищенаведені показники, які представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка показників фінансового стану підприємства

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт автономії	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0
Коефіцієнт фінансової залежності	1,1	1,0	1,1	1,1	1,0
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,4	1,3	1,3	1,2	1,3
Коефіцієнт фінансової стійкості	9,5	25,1	8,8	9,7	31,3
Коефіцієнт фінансування	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0

Протягом 2017-2021 років коефіцієнт автономії ПП «АВС-АГРО» перебував у межах оптимальних значень, хоча й не демонстрував стабільної динаміки. Від 2017 до 2018 року цей показник збільшився на 0,06, але у 2019 році знизився до 0,90. До 2021 року коефіцієнт знову зріс, загалом збільшившись на 0,07 за весь період. Підвищення коефіцієнта автономії є позитивним для підприємства, оскільки вище значення цього коефіцієнту свідчить про більшу фінансову стійкість.

Коефіцієнт фінансової залежності, аналогічно коефіцієнту автономії, протягом 2017-2021 років демонстрував непостійну динаміку, проте він утримувався в межах прийнятних рівнів. Протягом 2017-2018 років цей показник знизився на 0,7, але у 2019 році він знову піднявся до позначки 1,11. З 2019 по

2021 рік відбулося загальне зниження коефіцієнта на 0,8. Падіння коефіцієнта фінансової залежності свідчить про зменшення пропорції залучених коштів у загальній структурі фінансування компанії, що є позитивним сигналом, оскільки це вказує на здатність компанії функціонувати на основі власних ресурсів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу протягом зазначеного періоду також утримувався в рамках оптимальних показників, відображаючи частку власного капіталу, що була використана для підтримки поточної діяльності компанії. Цей показник виявився досить мінливим: у 2017 році значна частина власного капіталу була використана для поточної діяльності, тоді як у 2020 році ця пропорція була найнижчою.

Коефіцієнт фінансової стійкості ПП «АВС-АГРО» протягом 2017-2021 років перебував у межах оптимальних значень. Аналіз цього показника виявив, що у 2017 році на кожну гривню власного капіталу припадало 9,46 грн. залученого капіталу, у 2018 році – 25,06 грн., у 2019 році – 8,83 грн., у 2020 році – 9,67 грн., а у 2021 році – 31,33 грн. Найвища сума залученого капіталу на одну гривню власного капіталу була у 2021 році, а найнижча – у 2019 році. Таким чином, 2021 рік був найбільш фінансово стійким періодом для підприємства.

Коефіцієнт фінансування протягом аналізованого періоду також залишався в межах оптимальних значень. Він показував, що у 2017, 2019 та 2020 роках на кожну гривню залученого капіталу припадало 0,11 грн. власного капіталу, тоді як у 2018 та 2021 роках цей показник становив лише 0,03 грн.

Загалом, аналіз фінансової стійкості ПП «АВС-АГРО» дозволяє зробити висновок про фінансову стійкість підприємства. Усі розраховані коефіцієнти вписуються в оптимальні межі. Підприємство в основному функціонує за рахунок власних фінансових ресурсів, а частка залучених коштів, згідно з коефіцієнтом фінансування, є невеликою.

2.2. Аналітична оцінка структури та динаміки формування фінансових ресурсів підприємства

В умовах сучасної економіки, ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства набуває особливої важливості. Оцінка структури та динаміки формування фінансових ресурсів дозволяє підприємству адаптуватися до змін у економічному середовищі, оптимізувати витрати та збільшити ефективність своєї діяльності.

Аналіз структури фінансових ресурсів включає в себе оцінку відносної частки власних та залучених коштів у загальному обсязі фінансування. Важливо визначити оптимальне співвідношення між цими джерелами, щоб забезпечити фінансову стабільність та незалежність підприємства.

Динаміка формування фінансових ресурсів передбачає аналіз змін у часі, які відбуваються у структурі фінансування. Це дозволяє виявити тенденції зростання або зниження певних видів ресурсів, а також оцінити ефективність управлінських рішень.

Моніторинг сучасних умов включає в себе аналіз зовнішнього середовища, такого як зміни в законодавстві, економічні коливання, ринкові умови та інші фактори, що можуть вплинути на фінансове становище підприємства. Адаптація до цих умов є ключовою для забезпечення сталого розвитку.

Використання інформаційних технологій у моніторингу дозволяє автоматизувати процес збору та аналізу даних, забезпечуючи оперативність та точність інформації. Це важливо для прийняття своєчасних та обґрунтованих управлінських рішень.

Стратегічне планування на основі отриманих даних дозволяє підприємству розробити довгострокові плани щодо залучення та використання фінансових ресурсів, враховуючи прогнози розвитку ринку та власні стратегічні цілі.

Таким чином, моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів є важливим інструментом управління, який допомагає підприємству

ефективно адаптуватися до змін у сучасних умовах, забезпечуючи його фінансову стабільність та розвиток.

Фінансові ресурси будь-якого підприємства формуються з двох основних джерел: власних та залучених коштів. Для глибокого розуміння фінансового стану підприємства важливо детально розглянути як структуру, так і динаміку цих ресурсів.

Деталізована інформація про структуру та динаміку власних фінансових ресурсів обраного підприємства представлена в таблиці 2.2. Ця таблиця включає в себе дані, які дозволяють оцінити зміни у складі та обсязі власних коштів підприємства протягом визначеного періоду часу, що є ключовим для розуміння його фінансової стабільності та потенціалу для розвитку.

Таблиця 2.2

Оцінка динаміки та структури джерел власних фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2017 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1	Статутний капітал	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	–	–
2	Амортизаційні відрахування	889,0	15,0	1081,0	23,8	192,0	21,6	3,2
3	Дохід	4178,0	70,4	3043,0	67,1	-1135,0	-27,2	-19,1
4	Прибуток	866,0	14,6	412,0	9,1	-454,0	-52,4	-7,7
Всього:		5934,00	5934,0	100,0	4537,0	100,0	-1397,0	-23,5

Аналізуючи динаміку та структуру власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2017 рік, можна відзначити, що загальний обсяг цих ресурсів зменшився на 1398 тис. грн., або на 23,5%. Це свідчить про негативні зміни у фінансовому стані підприємства. Особливо важливим є факт зниження прибутку на 454 тис. грн. (52,43%), що може негативно вплинути на загальний баланс підприємства, зменшуючи його на 7,65%. Також відбулося зниження доходів на 27,2% або на 1136 тис. грн., що потенційно може змінити підсумок балансу на

19,13%. Водночас, відбулося зростання амортизаційних відрахувань на 23,82% або на 192 тис. грн., що може позитивно вплинути на підсумок балансу, збільшуючи його на 3,24%.

Для повного розуміння фінансової ситуації підприємства необхідно також уважно проаналізувати динаміку та структуру залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» у 2017 році, деталі якої представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка динаміки та структури джерел залучених фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2017 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	389,0	100,0	390,0	100,0	0,0	-0,3	0,0
Всього:		389,0	100,0	390,0	100,0	0,0	-0,3	X

Аналізуючи динаміку та структуру залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2017 рік, можна відзначити, що загальний обсяг цих ресурсів зменшився на 1000 грн., або на 0,25%. Це вказує на позитивний тренд, оскільки зниження обсягу залучених коштів може свідчити про здатність підприємства ефективно працювати, використовуючи переважно власні фінансові ресурси.

Для оцінки фінансового стану підприємства також важливо розглянути динаміку та структуру власних фінансових ресурсів за 2018 рік, деталі якої представлені у таблиці 2.4.

Згідно з проведеними розрахунками, сума власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» у 2018 році зросла на 2058,0 тис. грн., або на 45,4 %, що є

позитивною динамікою для підприємства. При цьому спостерігається зростання прибутку на 80,1 % або на 331 тис. грн., що може спричинити збільшення підсумку балансу на 7,27%. Також відзначається збільшення доходів на 1506 тис. грн. або на 49,5%, що може позитивно вплинути на зміну балансу на 33,19%. Амортизаційні відрахування також зросли у 2018 році на 20,44%, що може сприяти зростанню балансу на 4,9%.

Таблиця 2.4

Оцінка динаміки та структури джерел власних фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2018 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Статутний капітал	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	Амортизаційні відрахування	1081,0	23,8	1302,0	19,8	221,0	20,4	4,9
3.	Дохід	3043,0	67,1	4549,0	69,0	1506,0	49,5	33,2
4.	Прибуток	412,0	9,1	742,0	11,3	330,0	80,1	7,3
Всього:		4537,0	100,0	6594,0	100,0	2057,0	45,3	X

Аналізуючи динаміку та структуру залучених коштів ПП «АВС-АГРО» за 2018 рік, важливо звернути увагу на зміни у різних категоріях залучених фінансових ресурсів, які відображені в таблиці 2.5.

Цей аналіз дозволить оцінити, як змінилися різні види залучених коштів, такі як банківські кредити, кредиторська заборгованість та інші форми залучення коштів. Важливо відслідковувати, чи відбулося збільшення або зменшення обсягів залучених коштів у порівнянні з попереднім роком, а також як це впливає на загальний фінансовий стан підприємства.

Зокрема, слід звернути увагу на такі аспекти:

1. Зміни у загальному обсязі залучених коштів: чи відбулося збільшення чи зменшення загальної суми залучених коштів у порівнянні з попереднім роком.

2. Динаміка окремих категорій залучених коштів: як змінилися обсяги банківських кредитів, кредиторської заборгованості та інших форм залучення коштів.

3. Вплив змін у структурі залучених коштів на загальний фінансовий стан підприємства: чи сприяють ці зміни підвищенню фінансової стабільності та ефективності використання ресурсів.

Цей аналіз допоможе краще зрозуміти фінансову стратегію підприємства та його здатність адаптуватися до змін у економічному середовищі.

Таблиця 2.5

Оцінка динаміки та структури джерел залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2018 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	390,0	100,0	50,0	100,0	-340,0	-12,8	-87,2
Всього:		390,0	100,0	50,0	100,0	-340,0	-12,8	X

Аналізуючи інформацію, представлену в таблиці 2.5, можна відзначити, що у 2018 році загальна сума залучених коштів ПП «АВС-АГРО» зменшилася на 340 тисяч гривень. Це зменшення має позитивний вплив на фінансову діяльність підприємства. Особливо важливим є скорочення кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги на 12,82%, що веде до зміни підсумку балансу на 87,18%. Відсутність короткострокових кредитів від банків у 2018 році також є значущим фактором у фінансовій стратегії підприємства.

Далі необхідно розглянути динаміку та структуру власних і залучених коштів ПП «АВС-АГРО» за 2019 рік, дані про які представлені у таблицях 2.6 і 2.7. Це дозволить оцінити, як змінилися фінансові показники підприємства за рік,

зокрема, як відбулося розподілення між власними та залученими коштами, і як це вплинуло на загальний фінансовий стан підприємства.

Таблиця 2.6

Оцінка динаміки та структури джерел власних фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2019 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Статутний капітал	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	–	–
2.	Амортизаційні відрахування	1302,0	19,8	1534,0	23,8	232,0	17,8	3,5
3.	Дохід	4549,0	69,0	4763,0	74,0	214,0	4,7	3,3
4.	Прибуток	742,0	11,3	136,0	2,1	-606,0	-81,7	-9,2
Всього:		6594,0	100,0	6434,0	100,0	-160,0	-2,4	X

Таблиця 2.7

Оцінка динаміки та структури джерел залучених фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2019 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1	Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	565,0	2,0	565,0	0,0	0,0
2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	50,0	100,0	11,0	98,0	-39,0	-80,4	-78,0
Всього:		50,0	100,0	576,0	100,0	526,0	1052,0	X

Аналізуючи структуру та динаміку власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2019 рік, які представлені у таблиці 2.6, можна відзначити, що

вони зменшилися на 160 тис. грн., або на 2,43%. Це зменшення можна вважати позитивним аспектом для діяльності підприємства. Однак, варто звернути увагу на значне скорочення прибутку на 606 тис. грн., або на 81,7%, що може вплинути на зменшення підсумку балансу на 9,19%.

Попри це, спостерігається зростання амортизаційних відрахувань на 17,8%, або на 233 тис. грн., що може сприяти збільшенню підсумку балансу на 3,52%. Також відзначається зростання обсягу доходу на 4,71% за зазначений період.

Щодо залучених коштів підприємства, згідно з даними таблиці 2.7, їх сума у 2019 році склала 526 тис. грн., що може мати негативний вплив на фінансову стабільність підприємства. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги зменшилася на 80,36%, або на 39 тис. грн., що може призвести до зміни підсумку балансу на 78%.

Для повного розуміння фінансової ситуації підприємства необхідно також розглянути динаміку та структуру власних фінансових ресурсів за 2020 рік, інформація про які наведена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Оцінка динаміки та структури джерел власних фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2020 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Статутний капітал	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2.	Амортизаційні відрахування	1534,0	23,8	1799,0	24,5	265,0	17,3	4,1
3.	Дохід	4763,0	74,0	4714,0	64,3	-49,0	-1,0	-0,8
4.	Прибуток	136,0	2,1	821,0	11,2	685,0	83,4	10,7
Всього:		6434,0	100,0	7335,0	100,0	901,0	14,0	X

Аналізуючи структуру та динаміку власних фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2020 рік, можна відзначити позитивну тенденцію зростання власних коштів на 901 тис. грн., або на 14,01%. Це свідчить про зміцнення фінансової бази підприємства. Проте, варто звернути увагу на невелике скорочення доходу на 49,00 тис. грн., або на 1,01%, що може мати незначний вплив на зменшення підсумку балансу на 0,76%.

Одночасно спостерігається зростання амортизаційних відрахувань на 17,28% та значне збільшення прибутку на 83,44%, що є позитивними індикаторами для фінансової стабільності підприємства. Статутний капітал залишається стабільним, що свідчить про відсутність змін у власній структурі капіталу підприємства.

Для повного розуміння фінансового стану підприємства також важливо розглянути динаміку та структуру залучених коштів за 2020 рік, інформація про які представлена у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Оцінка динаміки та структури джерел залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» за 2020 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Короткострокові кредити банків	565,0	2,0	547,0	90,7	-18,0	-3,2	-3,1
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	11,0	98,0	56,0	9,3	45,0	409,1	7,8
Всього:		576,0	100,0	603,0	100,0	27,0	4,7	X

Аналізуючи дані з таблиці 2.9, можна відзначити, що залучені фінансові ресурси ПП «АВС-АГРО» у 2020 році зросли на 27,0 тис. грн., або на 4,7%. Це зростання, хоч і невелике, може мати певний вплив на фінансову діяльність підприємства. Однак, короткострокові кредити банків зменшилися на 18,0 тис.

грн., або на 3,2%, що може свідчити про зниження залежності підприємства від зовнішнього фінансування і може позитивно вплинути на фінансову стабільність.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги в цей період зросла на 45,00 тис. грн., що може вказувати на збільшення обсягу зовнішніх зобов'язань підприємства. Це зростання може вплинути на збільшення загального балансу підприємства на 7,8%.

Щодо динаміки та структури фінансових ресурсів у 2021 році, згідно з даними таблиць 2.10 та 2.11, власні фінансові ресурси підприємства значно зросли на 5560,0 тис. грн., або на 75,8%. Це значне зростання є позитивним сигналом, який вказує на зміцнення фінансової бази підприємства. Зростання доходу на 3554,0 тис. грн., прибутку на 1 822,00 тис. грн., а також амортизаційних відрахувань на 194,0 тис. грн. сприятиме збільшенню загального балансу підприємства, що є показником його фінансового зростання та стабільності.

Таблиця 2.10

Оцінка динаміки та структури джерел власних фінансових ресурсів
ПП «АВС-АГРО» за 2021 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Статутний капітал	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	–	–
2.	Амортизаційні відрахування	1799,0	24,5	1993,0	15,5	194,0	10,8	2,7
3.	Дохід	4714,0	64,3	8268,0	64,1	3554,0	75,4	48,5
4.	Прибуток	821,0	11,2	2633,0	20,4	1821,0	220,0	24,7
	Всього:	7335,0	100,0	12895,0	100,0	5560,0	75,8	X

Згідно з даними, представленими в таблиці 2.11, у 2021 році спостерігалось зниження загальної суми залучених фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» на 374 тис. грн., або на 60,02%. Це зниження можна вважати позитивним аспектом

для підприємства, оскільки воно свідчить про зменшення залежності від зовнішнього фінансування. Зокрема, короткострокові кредити, надані банками, зменшились на 401,1 тис. грн., або на 73,3%, що може призвести до зміни загального підсумку балансу на 66,5%.

З іншого боку, кредиторська заборгованість за товари, роботи та послуги зросла на 27,1 тис. грн., або на 48,2%, що може сприяти зростанню загального балансу підприємства на 4,5%. Це зростання кредиторської заборгованості може вказувати на збільшення обсягу зовнішніх зобов'язань підприємства, що є важливим фактором для його фінансового планування та управління.

Таблиця 2.11

Оцінка динаміки та структури джерел залучених фінансових ресурсів

ПП «АВС-АГРО» за 2021 р.

№	Джерело ресурсу	На початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	На кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1	Короткострокові кредити банків	547,0	90,7	146,0	63,8	-401,0	-73,3	-66,4
2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	56,0	9,3	83,0	36,2	27,0	48,2	4,6
Всього:		603,0	100,0	229,0	100,0	-374,0	-62,0	X

Після проведеного аналізу динаміки та структури формування фінансових ресурсів підприємства можна дійти висновку, що основу фінансування діяльності підприємства складають власні фінансові ресурси. Виявлено, що у 2017 та 2019 роках спостерігалось незначне зниження обсягу власних коштів, тоді як у 2018, 2020 та 2021 роках відбулося їх зростання. Що стосується залучених коштів, то у 2019-2020 роках вони демонстрували зниження, але в інші аналізовані періоди було зафіксовано позитивні тенденції.

У випадках, коли власні фінансові ресурси підприємства зменшуються, рекомендовано збільшити використання залучених коштів для підтримки ефективної роботи підприємства. Це може допомогти забезпечити необхідний обсяг фінансування для підтримки його поточної діяльності та розвитку.

2.3. Аналітична оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Кожне підприємство має свої специфічні напрями використання фінансових ресурсів, і ПП «АВС-АГРО» не є винятком. Розглянемо детальніше, як саме це підприємство розподіляє свої фінансові ресурси.

Основні напрями використання фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» включають:

- 1) витрати на придбання основних засобів;
- 2) резервний капітал підприємства;
- 3) поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- 4) поточну кредиторську заборгованість за розрахунками зі страхування;
- 5) поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з оплати праці;
- 6) поточні біологічні активи.

Для більш детального аналізу цих напрямів використання фінансових ресурсів звернемося до таблиці 2.12.

Згідно з даними таблиці 2.12, можна відзначити, що протягом 2017-2021 років використання фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО» збільшилося майже вдвічі. Найбільшу частку в структурі використаних коштів займає резервний капітал. Наприклад, у 2017 році на початку періоду сума резервного капіталу становила 2320 тис. грн., а до кінця аналізованого періоду ця сума збільшилась до 5389 тис. грн.

Серед напрямів використання фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО», значну частку займають витрати на придбання основних засобів. Протягом аналізованого періоду цей показник демонструє позитивну динаміку.

Наприклад, у 2021 році підприємство інвестувало в основні засоби на 1718 тис. грн. більше, ніж у 2017 році.

Таблиця 2.12

Шляхи використання фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО»
за період 2017-2021 рр.

№	Джерело ресурсів	тис. грн.				
		2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1.	Резервний капітал	2320,0	2186,0	3928,0	4064,0	5389,0
2.	Витрати на придбання основних засобів	2494,0	2544,0	3106,0	3106,0	4212,0
3.	Поточна кредиторська заборгованість в т. ч:					
3.1	розрахунками із страхування	18,0	18,0	14,0	10,0	16,0
3.2	розрахунками з бюджетом	54,0	15,0	13,0	9,0	10,0
3.3	розрахунками з оплати праці	17,0	43,0	31,0	42,0	50,0
4.	Поточні біологічні активи	1505,0	1834,0	1764,0	1761,0	2438,0
	Всього:	6408,0	6640,0	8856,0	8992,0	12115,0

Щодо поточних біологічних активів, то вони характеризуються невеликими коливаннями протягом аналізованого періоду, зі зростанням загальної суми на 933 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом зменшилася з 54 тис. грн. у 2017 році до 10 тис. грн. у 2021 році. Натомість кредиторська заборгованість за оплату праці зросла на 33 тис. грн. протягом цього періоду, зокрема, з 17 тис. грн. у 2017 році до 50 тис. грн. у 2021 році.

Кредиторська заборгованість за розрахунками із страхування також зазнала змін: вона зменшилася з 18 тис. грн. у 2017 році до 10 тис. грн. у 2020 році, але знову зросла до 16 тис. грн. у 2021 році.

Ефективність використання фінансових ресурсів оцінюється через показники стійкості, платоспроможності та ділової активності, які аналізуються через коефіцієнти ліквідності, структури капіталу та оборотності. Коефіцієнт структури капіталу, або фінансовий леверидж, відображає структуру капіталу підприємства та пов'язаний ризик. Фінансовий леверидж демонструє, як позичковий капітал впливає на рентабельність та прибутковість власного

капіталу, асоціюючи зростання рентабельності власного капіталу з використанням позикового капіталу.

Високий коефіцієнт фінансового левериджу вказує на значну частку залученого капіталу у структурі загального капіталу підприємства, що свідчить про підвищений ризик його фінансової структури. Коефіцієнт фінансового левериджу визначається як співвідношення довгострокових залучених коштів до власного капіталу підприємства. Однак, для ПП «АВС-АГРО» цей коефіцієнт не може бути розрахований через відсутність довгострокових зобов'язань.

Ще одним важливим показником є коефіцієнт ліквідності, який відображає здатність підприємства перетворювати свої активи на грошові кошти для погашення короткострокових зобов'язань. Ліквідність підприємства вимірюється ступенем покриття його зобов'язань активами, які можуть бути швидко перетворені на гроші, відповідно до термінів погашення цих зобов'язань.

Показники ліквідності охоплюють такі показники:

1. Коефіцієнт загальної ліквідності, який оцінює загальну ліквідність активів, з урахуванням того, що поточні зобов'язання підприємства зазвичай погашаються за рахунок поточних активів. Нормативне значення цього коефіцієнта перевищує 2.

2. Коефіцієнт поточної ліквідності, який вказує на частку поточних зобов'язань, які підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів, включаючи грошові кошти, фінансові інвестиції та дебіторську заборгованість. Нормативне значення цього коефіцієнта становить понад 1.

Коефіцієнт поточної ліквідності вимірюється шляхом порівняння високоліквідних активів із поточними зобов'язаннями підприємства. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство може задовольнити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на здатність підприємства погашати свої короткострокові зобов'язання в найкоротші терміни, не чекаючи

на реалізацію інших активів чи надходження коштів від дебіторів. Нормативне значення цього коефіцієнта перевищує 0,2. Він розраховується як співвідношення абсолютно ліквідних активів до обсягу поточних.

Для детального аналізу цих коефіцієнтів буде проведено їх розрахунок, результати якого будуть представлені у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка показників ліквідності ПП «АВС-АГРО» за період 2017-2021 років

Коефіцієнт	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт загальної ліквідності	6,8	19,2	6,6	7,9	23,3
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,4	2,0	1,3	0,2	5,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0	-0,9	-0,9	0,0	0,5

Отже, аналізуючи коефіцієнт загальної ліквідності ПП «АВС-АГРО» за період 2017-2021 років, згідно з даними таблиці 2.13, можна відзначити, що він утримується на рівні, що перевищує оптимальне значення 2. Відзначається значне зростання цього показника до 2018 року, після чого він різко знижується у 2019 році, але знову зростає до кінця аналізованого періоду, досягаючи 23,31. Це свідчить про наявність достатньої кількості вільних коштів, сформованих з власних джерел, хоча їх накопичення може вказувати на неефективне управління активами.

Щодо коефіцієнта поточної ліквідності, то він не досягає оптимального значення у 2020 році, але в інші роки аналізованого періоду відповідає нормативам. Це вказує на високий фінансовий ризик у 2020 році. Динаміка цього коефіцієнта протягом аналізованого періоду не є однорідною: спочатку він зростає, потім різко знижується у 2020 році, але знову зростає у 2021 році, досягаючи максимального значення за весь період. Зростання коефіцієнта

поточної ліквідності свідчить про зниження фінансового ризику та здатність підприємства залучати додаткові фінансові ресурси.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом аналізованого періоду демонструє динаміку, яка варта уваги. З огляду на те, що оптимальне значення цього коефіцієнта перевищує 0,2, можна вважати, що у 2017 та 2021 роках показник був задовільним. Проте, у період з 2018 по 2021 рік значення коефіцієнта було нижче оптимального, що теоретично може вказувати на ризик банкрутства підприємства. Однак, на практиці такий висновок може бути передчасним, оскільки існує ймовірність, що кредитори раптово виставили свої вимоги перед підприємством.

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства використовуються такі показники оборотності:

1. Коефіцієнт оборотності активів, який відображає швидкість обороту загального капіталу підприємства і визначає, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва та обігу, приносячи прибуток, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції приносить кожна одиниця активів.
2. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, який показує частоту обороту коштів, вкладених у розрахунки протягом року.
3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, який відображає швидкість погашення зобов'язань перед кредиторами.
4. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, що вказує на швидкість використання та поновлення запасів.
5. Коефіцієнт оборотності основних засобів, який відображає ефективність використання основних фондів підприємства.
6. Коефіцієнт оборотності власного капіталу, що показує, як ефективно підприємство використовує свій власний капітал для генерації доходу.

Кожен з цих коефіцієнтів має своє значення та важливість у загальному аналізі фінансової діяльності підприємства і допомагає визначити, наскільки ефективно використовуються його ресурси.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості відіграє ключову роль у визначенні темпів погашення комерційного кредиту, отриманого підприємством. Зростання цього коефіцієнта вказує на прискорення погашення заборгованості, тоді як його зниження сигналізує про збільшення обсягів кредитних покупок. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується шляхом ділення чистої виручки від реалізації на середньорічну суму кредиторської заборгованості.

Показник оборотності матеріальних запасів відображає частоту обороту товарно-матеріальних запасів підприємства протягом аналізованого періоду. Зниження цього показника може свідчити про збільшення запасів або про зниження попиту на готову продукцію. Вищий коефіцієнт оборотності матеріальних запасів означає, що менше коштів заморожено у найменш ліквідних активах, що сприяє підвищенню ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Цей коефіцієнт розраховується як відношення чистої виручки від реалізації до середньорічної вартості запасів.

Показник оборотності основних засобів визначається як співвідношення чистої виручки від реалізації до середньорічної вартості основних засобів. Він вказує на ефективність використання основних фондів підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу, що розраховується як відношення чистої виручки від реалізації до середньорічної величини власного капіталу, відображає ефективність використання власних коштів підприємства. Зниження цього коефіцієнта може свідчити про уповільнення обороту оборотних коштів.

Розрахунки цих показників оборотності представлені у таблиці 2.14, що дозволяє оцінити ефективність використання різних категорій активів підприємства.

Коефіцієнт оборотності активів продемонстрував зростання на 0,65. У 2017 році кожна одиниця активів приносила 0,32 одиниці виручки, у 2018 році – 0,46, у 2019 році – 0,73, а у 2020-2021 роках – 0,77 та 0,97 відповідно. Це свідчить

про підвищення швидкості обороту загального капіталу підприємства протягом аналізованого періоду.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, що у 2017 році кошти підприємства оберталися 32 рази, що є максимальним показником за аналізований період. У 2018 році цей показник знизився до 14 оборотів, у 2019 році – до 5 оборотів, у 2020 році – до 4 оборотів, а у 2021 році знову зріс до 6 оборотів. Зниження кількості оборотів до 2020 року, а потім їх зростання в 2021 році, вказує на зміни в управлінні дебіторською заборгованістю.

Таблиця 2.14

Динаміка показників оборотності ПП «АВС-АГРО» за період 2017-2021 років

Коефіцієнт	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт оборотності активів	0,3	0,5	0,7	0,8	1,0
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	32,7	14,5	5,5	4,5	6,1
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,5	13,2	39,0	41,1	59,7
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,0	1,0	1,2	0,9	1,0
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,7	0,8	0,7	0,7	1,0
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,1	1,2	1,1	1,1	1,3

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за період 2017-2021 років значно зріс на 53,1, що є позитивним сигналом для підприємства. Зростання цього показника вказує на розширення комерційного кредиту, наданого підприємству, та прискорення погашення заборгованості.

Аналізуючи коефіцієнт оборотності матеріальних запасів за період 2017-2021 років, можна відзначити відсутність однорідної динаміки. Максимальне значення цього показника було зафіксовано у 2019 році – 1,22. До 2019 року коефіцієнт зростав, у 2020 році спостерігалось невелике зниження до 0,87, але до кінця періоду знову відбулося зростання. Зниження цього показника може

свідчити про збільшення запасів або зменшення попиту на продукцію, але в цілому вищий коефіцієнт оборотності матеріальних запасів свідчить про більшу стійкість фінансового становища підприємства.

Коефіцієнт оборотності основних засобів ПП «АВС-АГРО» протягом аналізованого періоду продемонстрував позитивну динаміку, зростаючи з 0,71 на початку періоду до 1,03 на його закінчення. Це свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Збільшення цього коефіцієнта вказує на більш ефективне використання ресурсів підприємством.

Що стосується коефіцієнта оборотності власного капіталу, то його значення також зросло до кінця аналізованого періоду. Зростання цього показника свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства. Вище значення цього коефіцієнта вказує на більш ефективне використання власних ресурсів ПП «АВС-АГРО».

Аналіз напрямів використання фінансових ресурсів підприємства та їх оцінка показують, що загальна сума використаних коштів з часом зростає. Основна частина коштів була спрямована на купівлю основних засобів та поповнення обсягу резервного капіталу, що свідчить про ефективність роботи підприємства.

Також спостерігається зростання поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці, що може вказувати на збільшення кількості працівників на підприємстві.

З огляду на оцінку ефективності використання коштів, ПП «АВС-АГРО» має значну частку вільних коштів, а фінансовий ризик підприємства є низьким. Це вказує на можливість залучення додаткових коштів для ефективної діяльності підприємства, коли це буде потрібно.

Загалом, з урахуванням проведеної оцінки використання коштів, можна стверджувати, що ПП «АВС-АГРО» ефективно використовує свої ресурси, а його фінансове становище постійно покращується.

Висновки до розділу 2

Після аналізу джерел формування та використання фінансових ресурсів ПП «АВС-АГРО», можна констатувати, що підприємство демонструє фінансову стабільність та ефективність у своїй господарській діяльності. Підприємство переважно функціонує на основі власних фінансових ресурсів, що відображається у їх значному зростанні. Основну частину власних коштів становить дохід підприємства, який є більш ніж половиною всіх коштів, а також важливу роль відіграють прибуток, амортизаційні відрахування та статутний капітал.

Залучені фінансові ресурси займають невелику частку у загальній діяльності підприємства, з яких ПП «АВС-АГРО» використовує переважно короткострокові кредити та має невелику кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги. Незначна сума залучених коштів та основна діяльність, що фінансується за рахунок власних ресурсів, свідчить про зміцнення фінансової незалежності підприємства на ринку.

Використання фінансових ресурсів на підприємстві відбувається ефективно. Значні кошти спрямовуються на купівлю основних засобів та поповнення резервного капіталу, що свідчить про розвиток та модернізацію підприємства. Також зростання витрат на оплату праці вказує на збільшення кількості робочих місць, що є позитивним сигналом для економічного розвитку.

Загалом, ПП «АВС-АГРО» демонструє фінансову стійкість, ефективно використовує свої ресурси та має позитивні перспективи для подальшого розвитку на ринку.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Шляхи оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Протягом розвитку ринкових відносин в Україні, багато підприємств зіткнулися з проблемою дефіциту фінансових ресурсів. Ця проблема часто виникала через втрату прибутковості, недосконалість податкової системи, зростання інфляції та високу вартість залучення зовнішніх ресурсів. Нестача фінансів ускладнювала виробничу діяльність підприємств, призводячи до заборгованостей перед працівниками, державою та іншими бізнес-партнерами.

Фінансові ресурси, їхні джерела та структура відіграють ключову роль у підтримці виробничої діяльності підприємства. Адекватні обсяги фінансових ресурсів забезпечують неперервність виробництва, в той час як їх оптимальний розподіл сприяє збільшенню конкурентоспроможності продукції та ефективності діяльності. Стабільність джерел фінансування, в свою чергу, підвищує платоспроможність підприємства.

Наразі джерела фінансування часто є нестабільними. Багатьом підприємствам не вистачає власного капіталу для забезпечення своєї діяльності, а розподіл власних коштів не завжди відповідає оптимальним параметрам, що може призвести до надлишку або дефіциту матеріальних запасів.

Фінансове планування є ключовим інструментом для забезпечення виробничої діяльності підприємства, дозволяючи визначити потрібні обсяги та джерела фінансування, обсяги продажу продукції та загальне економічне становище підприємства.

Розробка оптимальної структури фінансових ресурсів є складним, але важливим аспектом у формуванні капіталу підприємства. Підприємство повинно розробити структуру джерел фінансування, виходячи зі своїх цілей та критеріїв

оптимізації. Ці цілі можуть бути різноманітними, включаючи зростання доходів власників від участі у капіталі, забезпечення контролю над підприємством та інші стратегічні завдання.

Враховуючи поставлені цілі, керівництво підприємства прагне залучити максимально можливі обсяги фінансових ресурсів. Це дозволить забезпечити оптимальний розвиток підприємства та підтримати високий рівень прибутковості.

Для розширення своєї діяльності, підприємству необхідно збільшити обсяг власного капіталу. Зростання власного капіталу сприятиме зменшенню потреби у залучених коштах, підвищенню кредитоспроможності та фінансової незалежності підприємства.

У ситуаціях, коли підприємство зіштовхується з обмеженим фінансуванням, фінансові менеджери повинні розробити стратегію щодо джерел формування фінансових ресурсів. Наявність достатніх фінансових ресурсів збільшує фінансову стійкість та платоспроможність підприємства.

Оптимізація фінансових ресурсів є ключовою задачею фінансового менеджменту. Ефективність управління фінансами безпосередньо залежить від кваліфікації менеджменту підприємства. На багатьох українських підприємствах спостерігається низький рівень менеджменту, що проявляється у відсутності комплексного підходу до фінансового управління, недостатньо розвиненій системі взаємовідносин між працівниками та керівництвом, а також обмеженому досвіді у фінансовому управлінні. Фінансові менеджери часто не володіють практичними навичками фінансового аналізу, необхідними для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Проблему недостатньої кваліфікації менеджерів можна вирішити шляхом проведення бізнес-тренінгів, впровадження системи фінансового контролінгу та ефективної інформаційної системи.

Підприємства, які повністю спираються на власний капітал, відзначаються високою фінансовою стійкістю, однак вони часто зіштовхуються з обмеженнями у зростанні прибутку від вкладеного капіталу. Натомість підприємства, що

використовують залучені кошти, мають більший фінансовий потенціал та можливості для збільшення рентабельності своїх ресурсів, хоча і мають меншу фінансову стійкість [67, с. 109].

Для розширення діяльності в майбутньому, підприємству важливо збільшити обсяг власного капіталу. Це можливо через акумуляцію нерозподіленого прибутку або залучення додаткових інвестицій від власників [35, с. 139].

Вибір джерел фінансування відіграє ключову роль у формуванні фінансових ресурсів підприємства. Однак, на практиці, не всі потенційні джерела доступні, особливо в контексті українського ринку. Це пов'язано з обмеженою підтримкою малого та середнього бізнесу з боку держави, відсутністю доступу до державних субсидій, а також високими відсотковими ставками банківських кредитів, які часто є неприйнятними для бізнесу.

Одним з ключових джерел підтримки та підвищення рівня власних фінансових коштів є амортизаційні відрахування, які сприяють повному відновленню основних фондів підприємства [63, с. 36-38].

При розробці оптимальної стратегії фінансування важливо враховувати вибір відповідних джерел фінансування, обсяги фінансових потоків, часові рамки їх надходження та терміни погашення. Все це має забезпечити повне фінансування підприємства та ефективне використання капіталу для виконання зобов'язань.

Однак, під час оцінки вартості джерел фінансування існують певні недоліки, які можуть перешкоджати прийняттю оптимального рішення. Серед найбільш поширених недоліків можна виділити:

- часто увага зосереджується лише на вартості використання позикових коштів, не враховуючи додаткові витрати, які можуть бути значними.
- ігнорування часового фактора, особливо при довгостроковому фінансуванні, що може вплинути на загальну вартість залучених коштів, суму платежів за користування ними та їх погашення.
- Відсутність аргументованого підходу до оптимізації.

- економіко-математичні моделі часто не враховують значні обмеження, пов'язані з забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Ці недоліки впливають не тільки на довгострокове, але й на короткострокове фінансування. При виборі стратегії фінансування на довготривалу перспективу, важливо враховувати ступінь значущості цих недоліків та їх вплив на економічну доцільність обраного варіанту фінансування.

Виявлено, що використання різних методів управління структурою ресурсів підприємства може призвести до різноманітних результатів. Тому для більш точної оцінки витрат на фінансування та уникнення потенційних недоліків, важливо розглянути вартість фінансових ресурсів, яка включає суму виплат за використання певного обсягу залучених фінансів протягом визначеного терміну.

Існує комплексний підхід до оптимізації джерел фінансування підприємства. Цей підхід не лише враховує всі вищезгадані критерії при оптимізації структури фінансових ресурсів, але й дозволяє оптимізувати структуру позикового капіталу. Однак, у критерії мінімізації фінансових ризиків, пропонується використовувати коефіцієнт автономії, тому ця методика рекомендується для підприємств на початковому етапі розвитку, створення нових підприємств, зміни розмірів існуючих підприємств, а також при рішеннях щодо реінвестування прибутку.

Для гарантування фінансової стійкості підприємства, фінансування необоротних та оборотних активів буде здійснюватися за рахунок власного капіталу та довгострокового кредиту. Інша частина змінних оборотних активів буде фінансуватися за рахунок короткострокового кредиту, товарного кредиту та кредиторської заборгованості. Такий підхід дозволить забезпечити більш раціональну та ефективну діяльність, сприяючи зростанню рентабельності власного капіталу, зниженню середньозваженої вартості капіталу, підвищенню фінансової спроможності підприємства та мінімізації фінансових ризиків.

Структура джерел формування фінансових ресурсів підприємства та їх відносна вага відіграють ключову роль. Використання залучених фінансових ресурсів у фінансовій діяльності підприємства призводить до додаткових витрат на виплату відсотків за кредитами, дивідендів за акціями та облігаціями, що може спричинити проблеми з ліквідністю балансу [76, с. 100-115].

Підприємства потребують адекватного обсягу фінансування для своєї діяльності, який залежить від оборотності їх активів та пасивів. Ідеально, коли фінансування здійснюється переважно за рахунок довгострокових пасивів, а короткострокові потреби покриваються за рахунок довгострокових джерел.

Фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку також є важливим. Наявність значної суми власних фінансових ресурсів дозволяє забезпечити подальший розвиток підприємства, а високий рівень такого фінансування позитивно впливає на його стан [24, с. 93].

Однак, ключовою проблемою у формуванні фінансових ресурсів є низький рівень інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств, застарілі технології, висока зношеність основних засобів, обмежений попит на продукцію та низька конкурентоспроможність. Це пов'язано з недостатнім обсягом фінансування для оновлення виробничого обладнання.

Іншою значною проблемою є дефіцит ресурсів для фінансування діяльності підприємства, що змушує використовувати довгострокові ресурси для вирішення поточних завдань. Це може покращити платоспроможність у короткостроковому періоді, але в довгостроковій перспективі знижує фінансову стійкість.

Підприємства не можуть просто залучати кошти, а потім змінювати їх у фінансові ресурси. По-перше, кошти не надходять на підприємство автоматично, оскільки кожна залучена грошова одиниця вже є частиною товару або зобов'язанням підприємства. По-друге, кожна залучена грошова одиниця вже має призначений напрямок використання. У сучасних умовах підприємства не можуть тривалий час утримувати залучені кошти на своїх рахунках, оскільки швидке введення їх у обіг збільшує потенційний прибуток у майбутньому. Чим

довше кошти залишаються на рахунку підприємства, тим вища ймовірність непередбачених збитків.

Податкова система є важливим фактором, що позначається на формуванні фінансових ресурсів. Ефективність податкової системи залежить від узгодженості її компонентів. Одним з базових напрямів вирішення завдання формування ресурсів підприємства є розробка та впровадження принципів системи податкових ставок. Однак, через недосконалість податкового законодавства в Україні, важко чітко визначити вплив податкової системи на створення оптимальної структури джерел фінансових ресурсів [3, с. 110].

Ринок цінних паперів відіграє ключову роль у формуванні ресурсів підприємства, забезпечуючи економіку необхідними фінансовими ресурсами. Розвиток інфраструктури ринку цінних паперів має забезпечити не тільки створення додаткових фінансових ресурсів, але й компенсувати інфляційний тиск на економіку. Важливо, щоб кошти були спрямовані на інвестиції, а не на поточне споживання чи розміщення в закордонних активах [23, с. 17].

Лізинг як джерело фінансових ресурсів має великий потенціал, але в Україні використовується недостатньо [3, с. 32].

У сучасних умовах для підприємств не є раціональним вибір лише одного джерела фінансування, оскільки це може призвести до небажаних наслідків. Більш доцільним є використання комбінованих методів формування фінансових ресурсів, зокрема, застосування податкового та фінансового планування. Ці підходи сприятимуть ефективній реалізації функцій фінансових ресурсів та виявленню їх сутності.

Застосування цих методів дозволить досягти гармонії інтересів держави та підприємств, оскільки обидві сторони зацікавлені у зміцненні своєї фінансової незалежності. Економічний розвиток підприємств та виробництва в цілому в Україні значною мірою залежить від ефективного вирішення податкових питань у процесі розробки стратегії розвитку [28, с. 35 – 37].

Серед основних проблем, що впливають на формування джерел фінансових ресурсів, можна виділити:

а) недостатню інвестиційну привабливість підприємств;
б) обмежену фінансову прозорість для інвесторів та кредиторів;
в) недостатній рівень професійної підготовки керівників;
г) відсутність єдиної системи фінансового управління на підприємствах [13, с. 16].

Для вдосконалення процесу оптимізації джерел фінансування підприємства можна рекомендувати наступні заходи:

- 1) Підвищення професійного рівня співробітників, відповідальних за фінансове управління на підприємстві.
- 2) Розробка інноваційних методів у сфері фінансування підприємства.
- 3) Створення ефективної інформаційної системи, яка задовольнятиме потреби підприємства.
- 4) Вибір оптимальних джерел залучення фінансів, заснований на аналізі вартості капіталу з різних джерел.
- 5) Забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів для задоволення його потреб.
- 6) Удосконалення структури фінансових ресурсів підприємства.
- 7) Впровадження системи контролю за станом фінансових ресурсів, що дозволить оцінити вплив якості управління на рентабельність та розвиток підприємства [67, с. 90].

Дотримуючись цих рекомендацій, підприємство зможе ефективно оптимізувати свої фінансові ресурси, підвищити фінансову стабільність та зміцнити свої позиції на ринку.

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Для забезпечення стійкого розвитку економіки України, ключовим аспектом є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. Це особливо актуально у контексті змін умов функціонування на

ринку. На сьогоднішній день, використання фінансових ресурсів в умовах складних економічних реалій часто виявляється неефективним, що призводить до втрати фінансової незалежності та платоспроможності підприємствами. Оптимізація використання фінансових ресурсів є пріоритетним завданням для кожного бізнесу, адже від цього залежить їх фінансове благополуччя. Стабільний фінансовий стан підприємства безпосередньо пов'язаний з ефективністю використання його фінансових ресурсів.

Для досягнення високої ефективності у використанні фінансових ресурсів, підприємствам необхідно постійно удосконалювати існуючі та розробляти нові методики, які враховують специфіку економічного середовища України. Ефективна робота підприємства забезпечується через оптимальне використання його фінансових ресурсів, що включає не тільки отримання максимальної вигоди від використання грошових коштів, але й їх правильний розподіл для досягнення оптимального балансу між ресурсами та результатами їх використання. Це ставить перед фінансовими менеджерами завдання не тільки формувати фінансові плани, але й визначати найбільш ефективні напрямки використання активної частини коштів підприємства.

Фінансове благополуччя підприємства тісно пов'язане з ефективністю його діяльності. Несприятливий фінансовий стан може відбитися на обсязі виробленої продукції, а отже, і на загальній сумі фінансових ресурсів. Проте, якщо підприємство здійснює грамотне управління своїми ресурсами та ефективно їх використовує, це може сприяти поліпшенню його фінансового стану та зміцненню позицій на ринку.

Більшість підприємств, незалежно від їхнього розміру, форми власності, виду діяльності чи сфери роботи, повинні визначити не лише свої цілі, але й стратегії діяльності. У сучасних умовах успішними можуть бути лише ті підприємства, які заздалегідь розробили стратегію свого розвитку, включаючи фінансову стратегію.

Для визначення оптимальних напрямів використання фінансових ресурсів з метою збільшення вартості підприємства необхідно зосередитися на

підвищенні грошової вартості виробничих потужностей та загальної вартості майна підприємства. Якщо головною метою є максимізація вартості підприємства, то фінансові ресурси слід спрямовувати в ті сфери, які найбільш ефективно сприятимуть досягненню цієї мети.

Фінансові ресурси підприємства, поряд з матеріальними та трудовими ресурсами, забезпечують необхідні умови для його діяльності. Тому визначення ефективних напрямів їх використання вимагає від управлінців виважених та чітких рішень.

Ефективність використання фінансових ресурсів може бути виміряна через показники оборотності активів та рентабельності. Це означає, що підвищення ефективності можливе шляхом скорочення часу оборотності активів та збільшення рентабельності, що досягається за рахунок зниження витрат і збільшення прибутку.

Баланс між власними та залученими коштами підприємства визначає його платоспроможність та фінансову стабільність. Максимальний прибуток можливий лише при оптимальному розподілі всіх ресурсів підприємства, особливо фінансових.

Недолік або надлишок будь-якого фінансового ресурсу може порушити звичайну діяльність підприємства, що в свою чергу впливає на прибуток. Надлишок одного ресурсу може означати дефіцит іншого, що також негативно впливає на загальну ефективність.

Ефективне використання фінансових ресурсів також можна визначити через зростання вартості та створення доданої грошової вартості. Ефективність може бути підвищена за рахунок таких факторів:

- а) впровадження удосконалених технологій та організації виробництва, заснованих на досягненнях науково-технічного прогресу;
- б) Реалізація стратегії досягнення високої продуктивності у використанні фінансових активів, зосереджуючись на активному розвитку в рамках економічної сфери;

в) вдосконалення системи та методів, спрямованих на підвищення ефективності управління та використання фінансових ресурсів.

Рівень якості використання ресурсів підприємства значною мірою залежить від ряду факторів. Одним з ключових завдань підприємства, яке спрямоване на підвищення ефективності використання його ресурсів у сучасних умовах, є зростання прибутковості капіталу та обсягу виручки. Це може бути досягнуто за допомогою наступних заходів:

1. Збільшення обсягів продажу продукції;
2. Мінімізація витрат на сировину, матеріали, загальновиробничі витрати, а також зменшення витрат від браку;
3. Скорочення позареалізаційних витрат;
4. Реалізація невикористаних матеріалів та обладнання;
5. Модернізація виробництва;
6. Впровадження прогресивних форм організації праці;
7. Коригування стратегії та тактики діяльності підприємства.

Ефективне використання фінансових ресурсів підприємством позитивно впливає на рівень його рентабельності та залежить від значної кількості чинників. У сучасних умовах на ефективність застосування коштів підприємства може впливати кризовий стан економіки, який виникає незалежно від діяльності підприємства.

Підприємства мають внутрішні резерви для підвищення ефективності використання своїх фінансових ресурсів, на які вони можуть впливати. До таких резервів відносяться: вдосконалення системи розрахунків, контроль за оборотом коштів, оптимізація організації продажу.

У міжнародній практиці широко використовуються різноманітні методики зарубіжних економістів, спрямовані на аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємств. Серед найбільш відомих підходів можна виділити:

1. Система інтегрального аналізу від компанії «Дюпон» (США). Ця система базується на детальному розбиванні коефіцієнта рентабельності

капіталу на ряд складових, що дозволяє глибше аналізувати фінансову ефективність. Вона включає розрахунок коефіцієнтів рентабельності реалізації продукції та оборотності капіталу.

2. SWOT-аналіз. Цей метод дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також оцінити зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на використання фінансових ресурсів. SWOT-аналіз зазвичай виконується у графічній формі і допомагає визначити вплив різних чинників на ефективність застосування фінансових ресурсів протягом певного часу.

3. Об'єктно-орієнтована система аналізу від фірми «Модернсофт» (США). Ця система базується на використанні комп'ютерних технологій та спеціалізованого програмного забезпечення. Вона включає моделі, що дозволяють аналізувати рівень рентабельності власного капіталу через взаємопов'язані фінансові блоки.

Ці системи аналізу мають ряд переваг і широко використовуються у міжнародній практиці. Однак, вони також вимагають від фахівців індивідуального підходу до вибору показників для аналізу та відповідного програмного забезпечення.

На сучасному етапі розвитку економіки України рекомендується використовувати методику Дюпон та SWOT-аналіз для оптимізації використання фінансових ресурсів підприємств. Проте, з огляду на специфіку діяльності вітчизняних підприємств, доцільно адаптувати ці методики, вибираючи показники аналізу, які відповідають їхнім унікальним потребам [18, с. 64].

На основі цих методів пропонуємо наступні кроки для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів:

1. Зниження витрат у всіх сферах діяльності підприємства.
2. Реалізація продуманої дивідендної політики.
3. Аналіз впливу фінансового левериджу на рентабельність власного капіталу та рівень фінансового ризику.
4. Модернізація виробничих процесів.

5. Вибір оптимального методу нарахування амортизації.
6. Визначення короткострокових цілей підприємства.
7. Аналіз фактичного обсягу фінансових ресурсів та їх надходження у короткостроковому періоді.
8. Визначення пріоритетних напрямків використання фінансових ресурсів.
9. Оцінка нерациональних варіантів розподілу фінансових ресурсів.
10. Вибір оптимальних варіантів використання коштів.
11. Внесення корективів у вибрані варіанти використання фінансових ресурсів, з урахуванням змін зовнішніх і внутрішніх умов.

Ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим для забезпечення фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності, ділової активності та рентабельності підприємства, що є основою для його стабільного розвитку.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи питання оптимізації джерел формування фінансових ресурсів й ефективності їх застосування, можна визначити ключові аспекти, які впливають на успішність діяльності підприємства в сучасних умовах. Оптимізація фінансових ресурсів є важливим компонентом ефективної роботи підприємства, від якої залежить його конкурентоспроможність, динамічний розвиток та стабільність.

Для досягнення оптимального рівня фінансування підприємства необхідно вдосконалити систему управління, залучити кваліфікованих фахівців, а також розглянути нові джерела фінансування, такі як лізинг. Важливо також налагодити ефективні зв'язки зі споживачами продукції та використовувати різноманітні джерела фінансування для забезпечення розвитку підприємства.

Проблема ефективного використання фінансових ресурсів є ключовою в економіці, оскільки вона впливає на різні рівні управління підприємством. Ефективне використання коштів є однією з основних умов для підвищення

прибутковості підприємства. Керівники повинні розробити систему заходів для вдосконалення процесів формування та використання фінансових ресурсів, враховуючи цілі та стратегію розвитку підприємства.

Враховуючи ці рекомендації, підприємство може забезпечити свою фінансову стійкість, платоспроможність та конкурентоспроможність, зберігаючи стабільний рівень розвитку в сучасних умовах.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У цій роботі було проведено теоретичне дослідження та аналіз економічної сутності фінансових ресурсів підприємства, вивчено класифікацію джерел їхнього формування та визначено фактори, що впливають на напрямки їх використання. Також було здійснено аналіз фінансового та економічного стану підприємства ПП «АВС-АГРО».

1. Аналізуючи суть фінансових ресурсів, було визначено їх ключові характеристики та встановлено, що вони представляють собою засоби, які підприємство генерує та використовує в процесі своєї діяльності для задоволення конкретних потреб. Оцінка якості використання фінансових ресурсів здійснюється через аналіз їх ефективності, яка залежить від різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів, включаючи економічні, правові та соціальні аспекти. Фінансові ресурси відрізняються від інших видів ресурсів своєю здатністю зберігати накопичену вартість. На підприємстві фінансові ресурси поділяються на власні та залучені.

2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства охоплюють як власні фінансові ресурси, так і кошти, залучені з різних джерел. Основні компоненти фінансових ресурсів підприємства включають дохід, прибуток, амортизаційні відрахування, статутний капітал, кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги, а також короткострокові кредити від банків.

3. Аналіз власних та залучених фінансових ресурсів є ключовим для оцінювання їх формування в сучасних умовах. Оцінка, заснована на системі показників, відображає ефективність використання фінансових ресурсів та загальну продуктивність підприємства. Така оцінка допомагає виявити ключові напрями для покращення цих показників.

4. Аналізуючи діяльність ПП «АВС-АГРО», можна відзначити позитивну тенденцію розвитку. Підприємство опирається переважно на власні кошти, залучаючи додаткові ресурси за рішенням керівництва. У структурі власних фінансових ресурсів домінують доходи підприємства, тоді як статутний капітал,

який у період 2011-2015 років залишався стабільним (1000 грн), займає меншу частку. Щодо залучених ресурсів, то основну їх частку становлять короткострокові кредити банків, тоді як кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги має меншу вагу.

5. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів на ПП «АВС-АГРО» у період 2017-2021 років показала, що ресурси використовуються ефективно. Підприємство демонструє високу ліквідність, фінансову стійкість та платоспроможність. Розрахунки коефіцієнтів автономії, фінансової стійкості, фінансової залежності, фінансування та маневреності власного капіталу підтверджують, що всі вони перебувають у межах оптимальних значень, свідчачи про ефективність діяльності підприємства. Виявлено зростання фінансової стійкості та зменшення частки залучених ресурсів. Високий рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства забезпечується значним обсягом власних фінансових ресурсів, основним джерелом яких є дохід.

6. За допомогою аналізу ліквідності було виявлено, що підприємство має значний обсяг вільних коштів, стикається з високими фінансовими ризиками та має можливості для залучення додаткових джерел фінансування. Розрахунки коефіцієнтів оборотності вказують на зростання швидкості обороту коштів та збільшення їх кількості оборотів за рік, а також на збільшення можливого ліміту кредитування для підприємства. Однак, спостерігається зниження попиту на готову продукцію. Ефективне використання коштів можливе лише за умови раціонального використання наявних ресурсів та пошуку нових можливостей для розвитку підприємства.

7. Незважаючи на високі темпи розвитку та ефективне розподілення коштів, підприємство зіштовхується з рядом викликів у своєму розвитку. Для їх вирішення пропонуються наступні заходи:

1) оцінка вартості кожного елементу фінансових ресурсів для визначення доцільності їх формування з різних джерел, ураховуючи різну вартість власних та позичених ресурсів;

2) оптимізація процесу розширеного відтворення на підприємстві, заснована на правильному балансі між власними та позиченими фінансовими ресурсами;

3) оцінка ринкової вартості підприємства, оскільки обсяг власних ресурсів відображає потенціал залучення додаткових фінансових ресурсів;

4) розвиток взаємовідносин з фінансовими інституціями, включаючи банки, через аналіз структури джерел фінансування;

5) розробка стратегічних та оперативних планів для підприємства;

б) використання податкових пільг для оптимізації фінансового навантаження;

7) створення запасів та резервів для забезпечення стабільності;

8) розробка показників, що відображають ефективність використання фінансових ресурсів;

9) оптимізація обсягу, складу та структури фінансових ресурсів;

10) діагностика виробничих запасів для забезпечення ефективного управління.

Ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства відіграє ключову роль у вирішенні низки важливих завдань, включаючи створення конкурентоспроможної бази, зміцнення лідерських позицій на ринку, розширення обсягів виробництва та підвищення попиту на продукцію.

8. У контексті високої залежності аграрного сектору від природних та кліматичних умов, ключовим аспектом для стабільності та прибутковості сільськогосподарських підприємств є ефективний механізм страхування. Для реалізації цього механізму важливими є: а) розробка державної концепції розвитку страхування аграрних ризиків; б) вдосконалення законодавчої бази у сфері страхування аграріїв; в) забезпечення ефективного відшкодування збитків, спричинених стихійними лихами.

9. У дослідженні рекомендується застосування зарубіжних методик, таких як Дюпонівська система для детального аналізу рентабельності капіталу, SWOT-аналіз для оцінки сильних та слабких сторін фінансових ресурсів, а також

об'єктно-орієнтована система, яка використовує комп'ютерні програми для формування показників рентабельності власного капіталу.

10. Для поліпшення процесу формування фінансових ресурсів, ПП «АВС-АГРО» повинно зосередитися на ретельному плануванні та прогнозуванні фінансових потоків, а також на контролі за їх використанням. Важливо розробити стратегію, спрямовану на мінімізацію фінансових ризиків, підвищення ліквідності та оптимізацію використання фінансових ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдєй О. К. Управління фінансовими ресурсами підприємств машинобудівного комплексу. Економічний вісник Донбасу. 2012. № 3(29). С. 149-153.
2. Андрущак Є. Управління фінансовими ресурсами у процесі реструктуризації підприємств. Фінанси України. 2002. № 7. С. 30-38.
3. Бадаковський В. Ю. Проблеми залучення кредитних ресурсів вітчизняними підприємствами. Фінанси України. 2005. № 1. С. 106-112.
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
5. Баришева А. С. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства в умовах ринкової невизначеності. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 2. С. 117-119.
6. Безбородова. Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств. Держава та регіони. 2006. № 5. С. 21-23.
7. Бердар М. М. Управління процесом формування та використання фінансових ресурсів на основі логістичного підходу. Актуальні проблеми економіки. 2008. № 5. С.133-138.
8. Білик М. Д., Бабяк Н. Д., Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Київ: КНЕУ. 2017. 546 с.
9. Білик М. Д. Фінанси підприємств. Київ: Знання, 2005. 820 с.
- 10.Бланк И. О. Управление прибылью. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2002. 752 с.
- 11.Бланк И. Управление активами: монография. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2000. 720 с.
- 12.Бланк І. О. Управління формуванням капіталу. Київ: Ельга, 2002. 512 с.
- 13.Бланк І. О. Фінансовий менеджмент. Київ: Ельга, 2008. 722 с.
- 14.Близнюк О. П., Горпиненко А. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія: Економічні науки. 2012. Т. 15, № 2. С. 52-58.

- 15.Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні. Молодий вчений. 2016. № 5. С. 15-16.
- 16.Бродська І. І. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства. Економіка АПК. 2008. № 6. С. 94-101.
- 17.Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ: НІОС. 2001. 416 с.
- 18.Васильчак С. В. Основні підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства. Економіка АПК. 2011. № 3 С. 78 80.
- 19.Виговська В. В. Вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами малих підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2004. № 8. С. 35 40.
- 20.Гаврилко П. П. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку економіки України. Вісник ОНУ імені І. І. Мечнікова. 2016. Том 21. Випуск 3. С. 131-134.
- 21.Герасименко Р. А. Особливості формування фінансових ресурсів акціонерних товариств. Фінанси України. 2006. № 6. С. 82 89.
- 22.Гнип Н. О. Моделі формування фінансового потенціалу в рамках стратегії зростання підприємства. Держава та регіони. 2010. №2. С.63 66.
- 23.Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент. Харків: ІНЖЕК, 2007. 237 с.
- 24.Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Економічні науки. 2010. № 15. С. 25 27.
- 25.Горбатенко А. А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. 2010. Випуск № 15/1. С. 195- 201.
- 26.Грабовецький Ю. Є. Економічний аналіз: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2009. 256 с.
- 27.Грещак М. Г., Гребешкова О. М. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб. Київ: КНЕУ. 2010. 103 с.
- 28.Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 392 с.

- 29.Гриньова В., Коюда В. Фінанси підприємств. 2-е вид., перероб. та допов. Київ: Знання-Прес, 2004. 424 с.
- 30.Грищенко Т. В., Івахненко І. С. Роль інфраструктури ринку цінних паперів у формуванні його фінансових ресурсів. Економіка та держава. 2010. № 7. С. 17 20.
- 31.Довбня С. Б. Оптимізація програми фінансування підприємства. Сталий розвиток економіки. 2013. № 18. С. 79-82.
- 32.Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ. 2017. 143 с.
- 33.Єфремова Н. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства: їх склад та оптимізація структури. Ефективна економіка. 2013. № 3. С. 53 61.
- 34.Загорюлько Ю. І. Фінансова стійкість підприємств як економічна категорія. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4/2013. С.236 247.
- 35.Зятковський І. В. Фінанси підприємств. Київ: Кондор, 2003. 364 с.
- 36.Іванілов О. С. Економіка підприємства. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
- 37.Качмарик Я. Д., Хуткий Р. І. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств. Фінанси України 2008. № 10. С. 138 144.
- 38.Кірейцев Г. Фінанси підприємств: навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2002. 268 с.
- 39.Климаш Н. І. Корпоративні фінанси: курс лекцій для студентів напряму підготовки «Фінанси і кредит». Київ: НУХТ. 2013. 145 с.
- 40.Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2011. № 47. С. 227 283.
- 41.Колчина Н. В., Поляк Г. М. Фінанси підприємств. М.: ЮНИТИ ДАНА, 2006. 368с.
- 42.Коробко М. В. Оптимізація структури капіталу. Вісник Технологічного університету Поділля. 2003. № 1 (Ч. 2). С. 110–115.

- 43.Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3818>.
- 44.Кропівцова Н. І. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. 2011. Вип. 1. С. 261-268.
- 45.Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. 2013. Вип. 2. С. 140 - 148.
- 46.Лапа А. Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація. Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4/2013. С. 289 297.
- 47.Лещук В. П. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посіб. / Кравчук О. М., Лещук В. П. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 504 с.
- 48.Линенко А. В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства. Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. 2014. № 2. С. 47 55.
- 49.Лігоненко Л. О. Фінанси підприємств : підручник. Київ: КНТЕУ, 2006. 491 с.
- 50.Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства. Фінанси України. 2006. № 3. С. 113–118.
- 51.Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 2. С.71-74.
- 52.Мельник. О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством. Галицький економічний вісник. 2012. № 3(36). С.108 116.
- 53.Опарін В. М. Фінанси / В. М. Опарін. 2-ге вид., доп. і перероб. К.:КНЕУ, 2005. 240 с.

- 54.Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств. *Фінанси України* 2009. № 6. С. 91-95.
- 55.Погожа Н. В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України / Н. В. Погожа *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 2. С. 144-149.
- 56.Поддєрьогін А. М., Білик А. М., Буряк Л. Д. *Фінанси підприємств*. Київ: КНЕУ, 2004. 546 с.
- 57.Покропивний С. Ф. *Економіка підприємства*. Київ: КНЕУ, 2000. 528 с.
- 58.Пройда-Носик Н. Н., Грабарчук С. С. *Фінансові ресурси підприємства*. *Фінанси України* 2003. №1. С. 96-103.
- 59.Романенко О. Р. *Фінанси* / О. Р. Романенко. Київ: ЦНЛ, 2006. 312 с.
- 60.Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe.
- 61.Савчук В. П. Стратегии и технологии управления финансами предприятия. *Финансовая консультация*. 2013. № 22. С. 4-9.
- 62.Савчук В. П. *Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент*. Київ: Изд. дом «Максимум», 2005. 884 с.
- 63.Сайт ТОВ «Белла-Трейд», URL: https://bellatrade.com.ua/uk_UA/location/3.
- 64.Слюсаренко К. В., Британ С. А. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств України в сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений*. 2015. № 5 (20). С. 84-91.
- 65.Стецюк П. А. Формувань фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / А. П. Стецюк *Економіка АПК*. 2005 №11. С. 111-116.
- 66.Сухонос О. М. Особливості управління власним капіталом підприємства. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ*, Серія: Економічні науки, № 4/2013. С. 399-411.
- 67.Тігова Г. М., Селівестрова Л. С., Процюк Т. Б. *Аналіз фінансової звітності*. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 268 с.
- 68.Ткаченко І. П. *Фінансовий аналіз: консп. Лекцій*. Кам'янське. 2018. 223 с.

- 69.Філімоненков О. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
- 70.Фінанси : [навч. посіб.] / С. І. Юрій, Т. О. Кізима, Н. П. Злепко, М. М. Тріпак. - Тернопіль : Карт-Бланш, 2002. 357 с.
- 71.Фінансовий словник / [уклад. А. Г. Завгородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко]. Київ: Знання, 2000. с. 404.
- 72.Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація. Фінанси України. 2010. № 4. С. 77-81.
- 73.Чупіс А. В., Закоморний С. Н. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. Суми: Козацький вал, 2007. 28 с.
- 74.Чупіс А. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового середовища підприємства. Суми: Довкілля, 2005. 368 с.
- 75.Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. Ринок цінних паперів України. 2013. № 5-6. С. 39-43.
- 76.Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент. Київ: Знання, 2013. 375 с.
- 77.Шірінян Л. В. Визначення фінансової стійкості страхових компаній і підприємств. Фінанси України. 2005. № 9 С. 70-80.
- 78.Юринець В. Є. Теоретико-ігрова оцінка тенденцій соціально-економічного розвитку держави. Вісник Львівського університету. Серія: Економіка. 2005. Вип. 34. С. 41-47.
- 79.Яременко В. Г., Салманов Н. М. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 19. Ч. 3. С. 158-162.